

Jalkapallo-ottelun turvallisuus ja sen kehittäminen

Olli Lehtola

2019 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Jalkapallo-ottelun turvallisuus ja sen kehittäminen

Olli Lehtola
Turvallisuusalan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2019

Olli Lehtola

Jalkapallo-ottelun turvallisuus ja sen kehittäminen

Vuosi 2019 Sivumäärä 57

Opinnäytetyön tavoitteena oli tarkastella jalkapallo-otteluiden turvallisuutta Suomessa kirjallisuuskatsauksen, kyselytutkimuksen sekä omakohtaisten kokemusten avulla. Tutkimus rajattiin pääasiassa katsojien turvallisuutta koskevaksi, koska turvallisuus ja turvallisuuden tunne koskettaa eniten juuri heitä. Tein opinnäytetyöni ensisijaisesti toimeksiantajaani Ilves ry:tä ajatellen, mutta työstäni voi olla hyötyä myös muille tahoille, jotka ovat kiinnostuneita jalkapallo-otteluiden turvallisuudesta. Jalkapallotapahtumista, erityisesti niiden turvallisuuteen liittyen, ei ole juurikaan tehty aikaisempia tutkimuksia, joten opinnäytetyöni voi olla hyödyllinen myös tältä kannalta. Opinnäytetyöni tutkimusongelma oli, minkälaisia muutoksia jalkapallo-ottelutapahtumissa voitaisiin tehdä turvallisuuden parantamiseksi.

Työ on luonteeltaan tutkielmatyyppinen opinnäytetyö, koska se pohjautuu vahvasti teoriaan ja kirjallisuuskatsaukseen. Tietoperusta työssäni rakentui ensisijaisesti olemassa olevaan kirjallisuuteen, lainsäädäntöön, josta tärkeimpinä kokoontumislaki (530/1999) ja pelastuslaki (379/2011) sekä Suomen Palloliiton turvallisuutta koskeviin määräyksiin. Muu tietoperusta pohjautui aikaisempiin tutkimuksiin, omakohtaisiin kokemuksiini sekä tiedonhankintamenetelmillä saatuihin tietoihin. Ajatuksena oli yhdistää teoria ja käytäntö mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää kyselytutkimuksen avulla katsojien kokemuksia jalkapallo-otteluiden turvallisuudesta sekä tehdä aineiston ja kirjallisuuskatsauksen perusteella johtopäätöksiä, joilla turvallisuutta otteluissa voitaisiin parantaa. Aineisto kerättiin kyselylomakkeella, johon vastasi yhteensä 408 henkilöä kahden viikon aikana. Kyselyn tulosten analysoimisessa menetelmät olivat teemoittelu ja sisällönanalyysi. Tarkoituksena oli nostaa esille tutkimusongelman ja -kysymysten kannalta oleellisia seikkoja sekä analysoida näitä.

Katsojille suunnatun kyselyn tulosten perusteella ottelut koetaan yleisesti ottaen turvallisiksi ja seurojen työtä turvallisuuden kehittämiseksi pidetään pääosin kiitettävänä. Suurimpina riskeinä otteluissa pidetään epäasiallista käytöstä sekä väkivaltaa ja uhkailua mutta tulosten perusteella näitäkin ilmenee otteluissa suhteellisen harvoin. Tuloksiin ei kuitenkaan voi suhtautua siten, etteikö turvallisuusongelmia otteluissa olisi ollenkaan tällä hetkellä tai tulevaisuudessa. Turvallisuusongelmista erityisesti järjestyshäiriöitä on esiintynyt etenkin pääkaupunkiseudun paikallisotteluissa ja muuallakin mutta vähäisemmissä määrin. Jalkapallon suosio on kasvaessa on odotettavaa, että turvallisuusongelmat tulevat lisääntymään - tämän takia asiaan olisi hyvä varautua jo etukäteen ennaltaehkäisevillä toimilla, joista tärkeimpinä voidaan pitää stadioneiden olosuhteiden kehittämistä ja seurojen sekä kannattajien yhteistyön lisäämistä.

Asiasanat: Tapahtumaturvallisuus, riskienhallinta, jalkapallo-ottelutapahtuma, katsojien turvallisuus

Olli Lehtola

Enhancing Security at Football Matches

Year	2019	Pages	57
------	------	-------	----

The purpose of this thesis was to study security and safety at football matches in Finland by literature review, questionnaire and on the basis of the author's experiences. The research covers the spectators' sense of safety and security because they are mostly concerned regarding these issues. The thesis was commissioned by Ilves ry, which is a registered association, but it can also be useful for other parties that are interested in safety and security at football matches. There has been barely any research conducted on this topic, and therefore this thesis may be useful also from this perspective. The thesis clarifies alterations that could be carried out to improve safety and security at football matches.

By its nature, the thesis is research-based, as the theoretical framework comprises both theory and a literature review. The framework primarily consists of literature, legislation such as the gathering act (530/1999) and rescue act (379/2011) as well as safety regulations given by the Football Association of Finland. Other sources include previous research, the author's experiences and an overview of the data collection methods.

The objective of the study was to examine the spectators' personal experiences of safety and security at football matches by the means of questionnaire and to draw conclusions based on the answers given in the questionnaire and literature review. The research material was collected by the questionnaire, which was answered by 408 persons in two weeks. The research material was analysed with content analysis and thematic analysis.

Based on the questionnaire, football matches are in general perceived as safe events and football clubs' acts have been broadly praiseworthy in terms of safety and security. Respondents considered inappropriate behaviour and violence as the biggest risks but based on the answers, they rarely occur. However, despite positive answers, security problems nowadays and in the future cannot be ignored. Several disturbance cases have occurred especially in the metropolitan area of Helsinki, as well as in other cities in Finland but with less impact. As the popularity of football increases in Finland, it is expected that security threats will increase as well. It would be recommendable to prepare thorough preventive actions such as improving stadium conditions and adding cooperation between football clubs and supporters.

Keywords: Event safety, risk management, football event, spectator safety

Sisällys

1	Johdanto.....	7
1.1	Tutkimuksen tausta.....	7
1.2	Tutkimuksen tavoitteet, rajaus ja rakenne.....	7
1.3	Toimeksiantaja.....	9
1.4	Keskeiset käsitteet.....	9
2	Tutkimusongelma ja -menetelmät.....	10
3	Yleisötilaisuudet ja niiden turvallisuus.....	11
3.1	Yleisötilaisuuden suunnittelu.....	12
3.2	Turvallisuussuunnittelu.....	13
3.2.1	Riskienhallinta.....	14
3.2.2	Pelastussuunnitelma.....	16
4	Jalkapallo-ottelun turvallisuus.....	17
4.1	Urheilu- ja jalkapallotapahtumat.....	18
4.2	Suomen Palloliiton turvallisuusmääräykset.....	20
4.3	Rakenteellinen turvallisuus.....	21
4.4	Järjestyksenvalvonta.....	22
4.5	Veikkausliigan lisenssimääräykset.....	23
4.5.1	Olosuhteisiin ja turvallisuuteen liittyvät A-kriteerit.....	24
4.5.2	Olosuhteisiin ja turvallisuuteen liittyvät B-kriteerit.....	24
4.6	Veikkausliigan ottelumanuaali.....	25
4.7	Veikkausliigan yleiset sopimusehdot.....	27
4.8	Seurojen vastuu kannattajista.....	28
4.9	Porttikieltojärjestelmästä.....	29
4.10	Esteettömyys osana turvallista ottelutapahtumaa.....	30
5	Kyselytutkimuksen toteutus.....	32
5.1	Kysely tutkimusmenetelmänä.....	32
5.2	Aineiston kerääminen.....	33
5.3	Aineiston analysointi.....	33
6	Tutkimustulokset.....	34
6.1	Taustatiedot.....	34
6.2	Yleinen turvallisuus.....	36
6.3	Järjestyshäiriöt.....	37
6.4	Turvallisuusriskit otteluissa.....	39
6.5	Jalkapalloseurojen vastuu turvallisuudesta.....	42
7	Johtopäätökset ja kehittämissuhteet.....	44

8 Yhteenveto	46
Lähteet	48
Kuviot	50
Liitteet	51

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen tausta

Maailman suosituin urheilulaji, jalkapallo, herättää monessa ihmisessä intohimoisia tunteita. Koska peli on niin suosittu, se yhdistää hyvin erilaisia ihmisiä ja kulttuureja kaikista maailman eri osista. Jalkapalloon liittyy kuitenkin valitettavasti myös erilaisia lieveilmiöitä, esimerkiksi huliganismi, häiriökäyttäytyminen, soihtujen ja muiden vaarallisten esineiden käyttäminen sekä rasismi.

Jalkapallon lieveilmiöistä erityisesti jalkapallohuliganismi alkoi yleistyä etenkin Englannissa 1960-luvulla ja se on sittemmin levinnyt voimakkaasti myös muualle Eurooppaan (Kujanpää 2006, 2). Suomessa jalkapallon asema ei ole ollut perinteisesti niin vahva kuin suurimmassa osassa muualla maailmaa. Tämä on osaltaan vaikuttanut siihen, että vakavia turvallisuusuhkia tai häiriöitä ei ole tapahtunut maassamme. Jalkapallon suosio on kuitenkin kasvamassa Suomessa ja viitteitä häiriökäyttäytymisestä, jopa huliganismista on ollut nähtävillä erityisesti Helsingissä paikallisjoukkueiden välisten otteluiden yhteydessä. Poliisihallitus onkin jo pohtinut keinoja jalkapallohuliganismiin puuttumiseksi, yksi mahdollisuus olisi esimerkiksi kieltää häiriöitä aiheuttavien kannattajaryhmien toiminta (Aamulehti 21.11.2018).

Opinnäytetyön aihe onkin Jalkapallo-ottelun turvallisuus ja sen kehittäminen. Aihe on mielestäni tärkeä, koska erilaiset jalkapallon lieveilmiöt Suomessa ovat olleet kasvussa ja tämän kehityksen pysäyttämiseksi aiheeseen liittyvä tutkimus on perusteltua.

Monet intohimoiset jalkapallokannattajat ovat sitä mieltä, että liialliset turvallisuusjärjestelyt "tappavat" tunnelman otteluissa. Lähestynkin aihetta niin turvallisuusalan tradenomin, kuin intohimoisen jalkapallokannattajan näkökulmasta: Kuinka saadaan rakennettua turvallinen ottelutapahtuma kuitenkin ottelun tunnelmaa pilaamatta.

Turvallisuusjärjestelyiden kehittämisellä olisi jalkapalloseuroille, Veikkausliigalle sekä Suomen Palloliitolle iso taloudellinen ja imagollinen positiivinen vaikutus. Kuitenkin kaikista tärkeintä olisi, että jokainen jalkapallo-otteluun osallistuva voisi kokea olonsa turvalliseksi. Tämä on opinnäytetyöni pääteema. Esimerkiksi Italiassa katsomoturvallisuuteen liittyvät epäilyt ovat vaikuttaneet katsojamääriin niitä merkittävästi vähentäen. Suomessa jalkapallon suosio on nousussa; olisi toivottavaa, että tähän kehitykseen ei vaikuttaisi negatiivisesti mikään katsojien turvallisuuteen liittyvä seikka.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet, rajaus ja rakenne

Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella jalkapallo-otteluiden turvallisuutta ja siihen liittyviä tekijöitä erityisesti katsojien näkökulmasta. Turvallisuutta voidaan pitää onnistuneen jalkapallo-ottelun yhtenä tärkeimmistä ominaisuuksista ja pyrinkin tuomaan tätä ilmi, muun muas-

sa selvittämällä turvallisen ottelutapahtuman luoman lisäarvon merkityksen sekä katsojille että tapahtumajärjestäjälle. Lisäksi tavoitteenani on luoda konkreettisia kehitysehdotuksia, joilla jalkapallo-otteluiden turvallisuutta voitaisiin entisestään parantaa.

Opinnäytetyön aihe liittyy vahvasti yleiseen tapahtumaturvallisuuteen, mutta keskityn ensisijaisesti tarkastelemaan jalkapallo-otteluiden turvallisuutta ja sen kehittämistä. Jalkapallo-otteluun tapahtumana liittyy monia erityispiirteitä, joita pyrin tuomaan esille turvallisuusajattelun ja riskienhallinnan kautta. Toisena rajauksena on tuoda vahvasti esille katsojanäkökulma, koska turvallisuus koskettaa voimakkaimmin juuri katsojia. Tulen esittelemään myös muita näkökulmia, mutta suppeammin.

Jalkapallo-ottelun turvallisuuteen liittyy läheisesti myös kysymys siitä, onko stadionit rakennettu turvallisuutta ajatellen siten, että stadionin infrastruktuuri ei aseta katsojien turvallisuutta vaaraan. Erityisesti tämä koskee liikuntavammaisia katsojia, joiden vaatimat erityisjärjestelyt on otettava huomioon stadioneita rakennettaessa ja niitä peruskorjattaessa. Stadionien pitää täyttää esteettömyyden ja turvallisuuden vaatimukset myös heidän osaltaan.

Teen opinnäytetyöni ensisijaisesti toimeksiantajaani Ilves ry:tä ajatellen, mutta työstäni voi olla hyötyä myös muille tahoille, jotka ovat kiinnostuneita jalkapallo-otteluiden turvallisuudesta. Jalkapallotapahtumista, varsinkaan niiden turvallisuudesta ei ole juurikaan tehty aikaisempia tutkimuksia, joten opinnäytetyöni voi olla hyödyllinen myös tältä kannalta. Ilvekselle stadionin ja ottelutapahtuman turvallisuus on ajankohtainen asia, koska Tampereella alkaa tänä vuonna uuden jalkapallostadionin rakentaminen perinteikkään, mutta auttamatta vanhanaikaisen Tammelan stadionin tilalle.

Opinnäytetyöni alussa selvennän aiheeseen liittyviä keskeisiä termejä sekä kerron yleisesti erilaisista tapahtumista ja yleisötilaisuuksista. Yleisen teoriaosuuden jälkeen seuraa jalkapallo-ottelun turvallisuuden nykytilan ja kehittämisen kartoitus, erityisesti Ilves ry:n sekä katsojien näkökulmasta. Osio sisältää kuvaukset jalkapallo-ottelutapahtumasta ja siihen liittyvästä lainsäädännöstä ja määräyksistä. Lisäksi käsittelen ottelutapahtuman turvallisuuden kannalta oleellisia seikkoja, kuten riskienhallinta, rakenteellisen turvallisuuden suunnittelu, järjestyksenvalvonta ja esteettömyys sekä tutkimusmenetelmien käytön kuvaukset ja näistä saatujen aineistojen tulokset. Tämän jälkeen pohdin erilaisia kehittämideoita, jotka perustan aikaisempaan teoriaosuuteeni sekä tutkimusmenetelmien avulla saatuun aineistoon. Opinnäytetyön lopussa on vielä yhteenveto ja johtopäätökset tutkimuksesta.

1.3 Toimeksiantaja

Ilves ry on Tampereella toimiva Suomen suurin urheiluseura, jonka toimenkuvaa ohjaa voimakas junioripainotteisuus. Seuran lajikirjoon kuuluvat jalkapallo, jääkiekko, futsal, salibandy ja ringette, ja sillä on noin 5000 seuran toimintaan kuuluvaa pelaajaa. Seuran tavoitteena on, että jokaisella on mahdollisuus harrastaa ja pelata taitotasonsa ja mielenkiintonsa mukaisella tasolla. Kilpailullisen toiminnan tavoitteena on pelaajien kehittäminen mahdollisimman korkeille sarjatasoille ja seuran toiminnan kehittäminen kansainväliselle tasolle. (Ilves ry - Seuran esittely 2019.)

Ilves ry lukeutuu jalkapallon osalta kärkikastiin Suomessa pelaajamäärissä mitattuna. Juniorijoukkueita on yli 40 ja aikuisten puolella toimivat naisten ja miesten edustusjoukkueet, jotka kummatkin pelaavat maamme korkeimmalla sarjatasolla (Naisten Liiga ja Veikkausliiga). Miesten kakkosjoukkue pelaa kolmannella sarjatasolla eli Kakkosessa. Lisäksi Poikien A ja B-juniorit sekä tyttöjen B-juniorit pelaavat kyseisten sarjojen korkeimmalla tasolla eli Mestaruussarjassa kukin. Ilves ry ylläpitää myös lapsille ja nuorille tarkoitettua Futis-Liigaa, joka on kokonaisuudessaan seuran itsensä järjestämää. Toiminta on lajissaan Suomen suurinta ja siihen osallistuu vuosittain noin 200 joukkuetta ja yli 3000 nuorta pelaajaa. (Ilves ry - Seuran esittely 2019.)

Ilves ry:n toiminta-ajatuksena on pyrkiä saamaan mahdollisimman monta lasta ja nuorta urheilun pariin - sekä huippu-urheilutoimintaan että harrastuspainotteiseen toimintaan. Seura noudattaa kaikessa toiminnassaan sen luomia arvoja, jotka ovat välittäminen, ilo, taito, avoimuus ja terveet elämäntavat. Kehitettäväksi avainalueiksi on määritelty muun muassa yhteisöllisyyden vahvistaminen, valmennuksen ja olosuhteiden parantaminen sekä aikuisliikunnan edistäminen (Ilves ry - Toimintasuunnitelma 2019.).

1.4 Keskeiset käsitteet

Käsittelen tässä kappaleessa opinnäytetyöni keskeisimpiä käsitteitä. Aiheen luonteesta johtuen keskeisimmät käsitteet ovat yleisötilaisuus, tapahtumaturvallisuus, riskienhallinta sekä Suomen Palloliiton turvallisuusmääräykset.

Yleisötilaisuus

Yleisötilaisuus on yleisölle avoin huvitilaisuus, kilpailu, näytös tai muu näihin rinnastettava tilaisuus, jota ei voida pitää yleisenä kokouksena. Yleisötilaisuuteen osallistumisen edellyttäessä kutsua tai tietyn yhteisön jäsenyyttä, sovelletaan yleisötilaisuuksia koskevia säännöksiä, ellei tilaisuutta voida pitää erityisten syiden takia yksityisenä tilaisuutena. Tilaisuuden järjestämipaikan poliisille on luovutettava kirjallinen ilmoitus yleisötilaisuuden järjestämisestä. (Poliisi 2019.)

Tapahtumaturvallisuus

Tapahtuman järjestäjä vastaa siitä, että tapahtuma on turvallinen ja että se vastaa lainsäädännön vaatimuksia. Tapahtumaturvallisuus koostuu muun muassa paloturvallisuudesta, yleisöturvallisuudesta, ensiavusta, järjestyksenvalvonnasta ja rikosturvallisuudesta. Tapahtumien turvallisuutta valvovat useat viranomaiset, kuten poliisi, pelastuslaitokset ja aluehallintovirastot. (Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2018.)

Riskienhallinta

Suomen Riskienhallintayhdistyksen verkkosivujen mukaan riskienhallinta on ennen kaikkea työtä toiminnan jatkuvuuden ja henkilöstön hyvinvoinnin turvaamiseksi. Riskienhallinta on toimintaa riskien ja niistä aiheutuvien vahinkojen vähentämiseksi ja sitä toteuttaa organisaation johto yhdessä muun henkilökunnan kanssa. Luonteeltaan se on ennakoivaa, tietoista, suunnitelmallista ja järjestelmällistä. (Suomen Riskienhallintayhdistys 2017.)

Suomen Palloliiton turvallisuusmääräykset

Suomen Palloliiton asettamien turvallisuusmääräysten tarkoituksena on varmistaa, että Suomessa järjestettävät jalkapallo- ja futsal-ottelut noudattavat Suomen lakeja ja asetuksia sekä Suomen Palloliiton turvallisuusmääräyksiä. Turvallisuusmääräysten ensimmäisen luvun ensimmäisessä kohdassa todetaan, että ottelutapahtumissa läsnä olevilla on oikeus odottaa, että turvallisuuden varmistamiseksi on tehty kaikki mahdolliset toimet. (Suomen Palloliitto 2019a, 1.)

2 Tutkimusongelma ja -menetelmät

Opinnäytetyöni tutkimusongelma on selvittää, minkälaisia muutoksia jalkapallo-ottelutapahtumassa voitaisiin tehdä turvallisuuden parantamiseksi. Tarkoitukseni on syventyä tutkimusongelmaan tutkimusmenetelmien, kirjallisuuskatsauksen sekä tutkimuskysymysten avulla, jotka ovat:

- Miten jalkapallo-otteluiden turvallisuus toteutuu tänä päivänä?
- Minkälaisia riskejä on olemassa jalkapallo-otteluiden turvallisuuteen liittyen?

Tietoperusta työssäni rakentuu ensisijaisesti olemassa olevaan kirjallisuuteen, lainsäädäntöön, josta tärkeimpinä ovat kokoontumislaki (530/1999) ja pelastuslaki (379/2011) sekä Suomen Palloliiton turvallisuutta koskeviin määräyksiin. Nämä puolestaan perustuvat kansainvälisten liittojen FIFA:n ja UEFA:n määräyksiin. Muu tietoperusta pohjautuu aikaisempiin tutkimuksiin, omakohtaisiin kokemuksiini sekä tiedonhankintamenetelmillä saatuihin tietoihin. Ajatuksena oli yhdistää teoria ja käytäntö mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Työstäni löytyy sekä laadullisen että määrällisen tutkimuksen elementtejä. Käytettäviä tiedonhankintamenetelmiä ovat kirjallisuuskatsaus, asiantuntijoiden haastattelut sekä strukturoitu turvallisuuskysely katsojille.

Kyselytutkimus suoritettiin strukturoituna kyselylomakkeena, jossa käytettiin monivalintakysymyksiä. Monivalintakysymysten hyviä puolia ovat, että vastaaja tunnistaa nopeasti kysyttävän asian eikä kyselyyn osallistuminen vie paljon aikaa, minkä johdosta saadaan todennäköisesti enemmän vastaajia kyselylle ja näin ollen maksimoidaan sen reliabiliteetti. Lisäksi tuotettuja vastauksia on helppo käsitellä ja analysoida tietokoneella, mikä on omiaan nostamaan tutkimuksen validiteettia.

Kyselytutkimuksen tulosten analysointiin käytin sekä määrällistä että laadullista analyysia. Ensin purin aineiston tilastojen ja numeroiden avulla, jonka jälkeen etsin aineistosta erilaisia riippuvuussuhteita ja luokitteluja. Lopuksi analysoin tuloksia laadullisesti, pyrkien ymmärtämään määrällisesti esitettyjä tuloksia näitä analysoiden ja pohtien.

Asiantuntijoiden haastattelut suoritettiin teemahaastatteluina sähköpostitse, joissa käytiin läpi ennalta suunniteltuja teemoja. Tavoitteena oli tilanne, jossa vastaajalla on melko suuri vapaus tuoda esille mielipiteensä ennakkoon sovituista aihepiireistä. Saaranen-Kauppinen & Puusniekan (2006) mukaan teemahaastattelu on sopiva haastattelumuoto silloin, kun halutaan tietoa vähemmän tunnetuista ilmiöistä ja asioista. Teemahaastattelu on yksi laadullisen tutkimuksen metodi, jossa tulevat esiin tutkittavien henkilökohtaiset näkökannat, ja niitä käsitelläänkin ainutlaatuisina tapauksina (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 157). Jalkapallootteluiden turvallisuutta on käsitelty suhteellisen vähän ja aiheesta on tehty hyvin vähän tutkimuksia, näin ollen teemahaastattelu sopi hyvin haastattelumenetelmäksi tähän tilanteeseen.

Haastateltuja asiantuntijoita oli kolme henkilöä Suomen Palloliitosta: Olosuhdepäällikkö Tero Auvinen, kilpailupäällikkö Peter Lundström, sekä tapahtumamanageri Ville Nylund. Haastattelut edustavat juuri sitä asiantuntijuutta ja kokemusta aihepiireistä, joita tässä opinnäytetyössä käydään läpi, joten olenkin erityisen kiitollinen heidän antamastaan panoksesta työlle. Esittelen haastateltujen asiantuntijoiden vastauksia ja kommentteja myöhemmissä osioissa aihepiirien mukaan.

3 Yleisötilaisuudet ja niiden turvallisuus

Yleisötilaisuuksien kannalta tärkein laki on kokoontumislaki 530/1999, jossa säädetään yleisötilaisuuksista. Kokoontumislain (530/1999) 2 §:n mukaan yleisötilaisuus on yleisölle avoin huvitilaisuus, kilpailu, näytös tai muu niihin rinnastettava tilaisuus. Lain 3 §:n mukaan yleisötilai-

suus täytyy järjestää rauhanomaisesti sekä osanottajien että sivullisten turvallisuutta vaarantamatta ja loukkaamatta heidän oikeuksiaan. Tapahtumasta ei saa myöskään aiheutua huomattavaa haittaa ympäristölle. Kokoontumislain (530/1999) 12 §:n mukaan yleisötilaisuuden saa järjestää täysivaltainen henkilö, yhteisö ja säätiö. Vajaavaltainen on oikeutettu järjestämään yleisötilaisuuden yhdessä täysivaltaisen henkilön kanssa. Lain 17 §:n perusteella yleisötilaisuuden järjestäjän on huolehdittava järjestyksen ja turvallisuuden säilymisestä sekä lain noudattamisesta tilaisuudessa. Jalkapallo-ottelut ovat yleisötilaisuuksia, joihin sovelletaan kokoontumislain säännöksiä.

3.1 Yleisötilaisuuden suunnittelu

Paasosen (2013, 25) mukaan suunnittelu yleisötilaisuuden järjestämistä varten kannattaa aloittaa mahdollisimman ajoissa, jotta kaikki tarpeelliset asiat saadaan hoidettua ennen tapahtuman aloitusta. Suunnitteluun tarvitaan muun muassa projektipäällikköä, työryhmää ja henkilöstöä. Iiskola-Kesonen (2006, 9) painottaa myös suunnittelun tärkeyttä, näin ollen on helpompi löytää tavoitteiden saavuttamisen keinot ja täten taata tapahtuman onnistuminen. Tapahtumaa varten kannattaa tehdä projektisuunnitelma, joka kertoo muun muassa tavoitteet ja niitä arvioivat mittarit, toteutusaikataulun, organisaation, toimenpiteet, budjetin ja avaintulokset (Iiskola Kesonen 2006, 10).

Yleisötilaisuuden järjestäjän on hankittava järjestämispaikan omistajan tai haltijan suostumus paikan käyttämiseen yleisötilaisuutta varten. Tapahtumapaikan valinnan ja hyväksynnän jälkeen on suositeltavaa suunnitella eri toimintojen sijoittumista tapahtumapaikalla kartan avulla, koska sitä tarvitaan myöhemmin lupa-asioiden hoitamiseen viranomaisten kanssa. Karttaan on merkittävä esimerkiksi ensiapupisteet ja poistumistiet, tämän vuoksi se on olennainen asia erityisesti turvallisuuden näkökulmasta. (Paasonen 2013, 26.)

Kokoontumislain (530/1999) 14 §:n mukaan järjestäjän on tehtävä kirjallinen ilmoitus poliisille yleisötilaisuuden järjestämisestä vähintään viisi vuorokautta ennen tilaisuuden alkua. Poliisi voi hyväksyä myöhemminkin laaditun ilmoituksen, mikäli tilaisuudesta ei aiheudu haittaa yleiselle järjestykselle eikä määräajan laiminlyönti vaikeuta kohtuuttomasti poliisille kuuluvien tehtävien täyttämistä. Ilmoitus on toimitettava tapahtumapaikan poliisille, joka antaa yleisötilaisuuden järjestämisestä päätöksen pohjautuen toimitettuihin turvallisuusdokumentteihin. Poliisi voi antaa päätöksessään tilaisuuden järjestäjälle määräyksiä esimerkiksi järjestyksenvalvonnasta, liikennejärjestelyistä, päihdyttävien aineiden hallussapidosta ja ensiavusta. Yleisötilaisuudesta ei tarvitse tehdä kirjallista ilmoitusta, mikäli tilaisuus osanottajien vähäisen määrän, tilaisuuden luonteen tai järjestämispaikan vuoksi ei edellytä erityisiä liikennejärjestelyjä tai toimenpiteitä järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai sivullisille ja ympäristölle aiheutuvan haitan estämiseksi. (Kokoontumislaki 530/1999 14-15 §.)

Poliisille luovutettavassa kirjallisessa ilmoituksessa tulee olla selvitettyinä lukuisia tilaisuuteen liittyviä seikkoja, esimerkiksi selvitykset tilaisuudesta, ohjelmasta ja esiintyjistä, tiedot mahdollisesta alkoholien anniskelusta, selvitys vastuuvakuutuksesta ja pysäköinnin järjestämisestä sekä turvallisuussuunnitelma, joka sisältää tarvittaessa pelastussuunnitelman. (Vuoripuro 2007, 16-17.)

Yleisötilaisuuksien järjestämisessä täytyy ottaa huomioon myös monia muita turvallisuusjärjestelyjä, esimerkiksi ympäristöön ja siisteyteen vaikuttavia asioita. Ympäristönsuojeluviranomaiselle on tehtävä meluilmoitus vähintään 30 vuorokautta ennen tilaisuuden suunniteltua alkamista, jos yleisötilaisuus aiheuttaa ääntä tai melua, joka voidaan katsoa erityisen häiritseväksi ympäristölle. Kunnalta täytyy hakea katulupaa, mikäli työskennellään kadulla tai muilla yleisillä alueilla. Tapahtuman sisältäessä merkittävän riskin, josta voi aiheutua toteutessaan vaaraa turvallisuudelle, on järjestäjän tehtävä myös kuluttajaturvallisuusilmoitus valvontaviranomaiselle. Edellä mainittujen seikkojen lisäksi on huomioitava esimerkiksi tupakka-alkoholi- ja elintarviketuotteiden myyntiä koskevat lupamenettelyt, mikäli tilaisuudessa aiotaan näitä tuotteita tarjota. (Paasonen 2013, 40.)

3.2 Turvallisuussuunnittelu

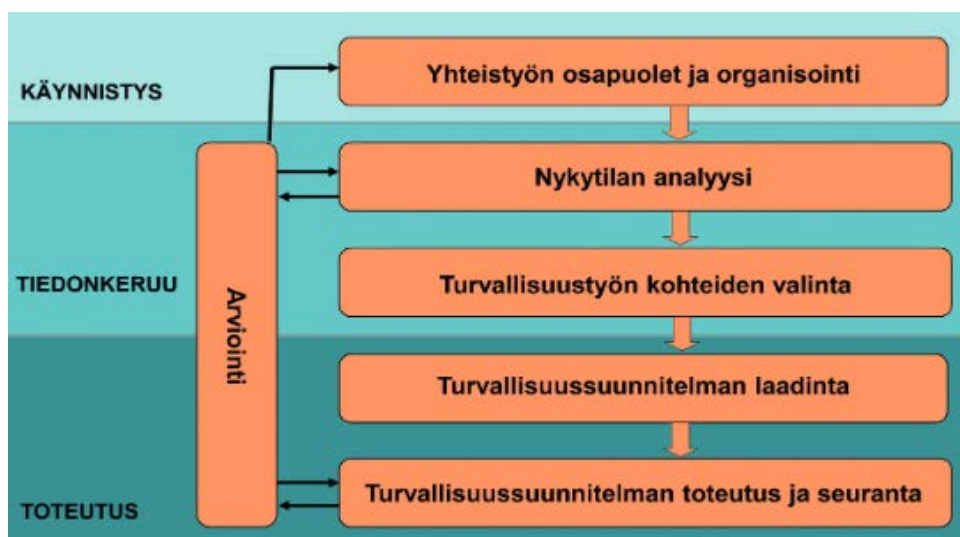
Kokoontumislain (530/1999) 17 §:n nojalla yleisötilaisuuden järjestäjä on vastuussa tilaisuuden turvallisuudesta. Tilaisuuden turvallisuussuunnittelu kannattaa Paasonen (2013, 27) mukaan aloittaa heti, kun tapahtuman perustiedot ovat tiedossa. Näiden tietojen perusteella voi aloittaa riskien arvioinnin alustavan valmistelun, jota käytetään pohjana lopullista riskien arviointia tehtäessä.

Rikksentorjuntaneuvoston (2014, 4) *Paikallinen turvallisuussuunnittelu* -julkaisun mukaan turvallisuussuunnittelun tavoitteena on ylläpitää turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta sekä vähentää rikosten, häiriöiden ja onnettomuuksien määrää ja niistä aiheutuvia vahinkoja. Tuloksena on turvallisuussuunnitelma, jossa kuvataan ne konkreettiset toimenpiteet ja tavoitteet, joilla turvallisuutta voidaan parantaa.

Turvallisuussuunnitelma on pelastuslaissa (379/2011) tarkoitettua pelastussuunnitelmaa laajempi kokonaisuus käsittäen kohteen kokonaisturvallisuuden suunnittelun. Suunnitelmassa on kuvattuna keskeisimmät turvallisuusriskit ja toimintamallit niiden hallitsemiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi. Tieto siitä, että häiriötilanteita varten on kehitetty toimintamalleja, on omiaan lisäämään turvallisuuden tunnetta - häiriötilanteet koetaan yleensä sitä uhkaavampana mitä vähemmän niihin on valmistauduttu. Turvallisuussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon toimintayksikön koko, tehtävät sekä ympäristöstä ja olosuhteista aiheutuvat riskit. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2011, 31.)

Turvallisuusjärjestelyt yleisötilaisuudessa täytyy dokumentoida järjestelmällisesti siten, että tehdyt toimenpiteet ja velvollisuudet on mahdollista todentaa dokumentaation pohjalta. Tilaisuuden kokonaisvaltainen ohjaaminen poikkeustilanteissa on myös mahdollista valmiiksi suunniteltujen toimintamallien avulla. Kaikki kirjallinen dokumentaatio, sisältäen esimerkiksi riskianalysit, pelastussuunnitelman ja turvallisuusohjeet, voidaan yhdistää yhdeksi turvallisuussuunnitelmaksi, josta löytyy kaikki tarvittavat tilaisuuden turvallisuuteen liittyvät asiat. (Paasonen 2013, 29-30.)

Turvallisuussuunnittelun prosessimainen tarkastelutapa on yhteistyön toimivuuden ja avoimuuden kannalta tärkeää. Turvallisuussuunnittelun täytyy olla prosessina mahdollisimman hallittu ja johdonmukainen sen osien tukiessa toisiaan. Yksi esimerkki turvallisuussuunnittelu-prosessista löytyy kuvioista 1. (Rikksentorjuntaneuvosto 2014, 10.)

Kuvio 1: Turvallisuussuunnitteluprosessi (Rikksentorjuntaneuvosto 2014).

3.2.1 Riskienhallinta

Leppänen (2006, 119) kuvaa riskienhallintaa kokonaisvaltaisena prosessina, jonka tavoitteena on hallita tunnistettuja riskejä. Riskienhallinta on ennen kaikkea todennäköisyyksien hallintaa ja se perustuu mahdollisimman luotettavasti arvioitujen uhkien toteutumisen todennäköisyyksien vähentämiseen ja seurausten vakavuuden minimointiin. Riskienhallinta on kokonaisuus, joka on mukana kaikessa toiminnassa ja päätöksenteossa. (Leppänen 2006, 119.)

Suomen Riskienhallintayhdistyksen (2017) verkkosivujen mukaan riskienhallinta on ennen kaikkea työtä toiminnan jatkuvuuden ja henkilöstön hyvinvoinnin turvaamiseksi. Riskienhallinta on toimintaa riskien ja niistä aiheutuvien vahinkojen vähentämiseksi ja sitä toteuttaa orga-

nisaation johto yhdessä muun henkilökunnan kanssa. Luonteeltaan se on ennakoivaa, tietois- ta, suunnitelmallista ja järjestelmällistä. (Suomen Riskienhallintayhdistys 2017.)

Organisaation turvallisuuskulttuuri on perustana riskienhallinnalle. Organisaatiokulttuuri sekä johdon ja henkilöstön arvot, asenteet, kokemukset ja näkemykset muodostavat yhdessä tur- vallisuuskulttuurin perustan. Turvallisuuskulttuurin sisältöön vaikuttavat myös organisaatioyh- teisön sosiaaliset tekijät sekä toiminta- ja työprosessien toimivuus ja kehittyneisyys. Olen- naista turvallisuuskulttuurissa on se, miten organisaatiossa ymmärretään turvallinen toiminta, millaisia vaaroja toimintaan sisältyy ja miten niitä voidaan ehkäistä. Turvallisuuskulttuuriin vaikuttavia organisaatiotekijöitä ovat muun muassa johdon toiminta turvallisuuden varmis- taseksi, turvallisuudesta viestiminen sekä osaamisen varmistaminen ja koulutus. (Suomen Riskienhallintayhdistys 2017.)

Riskien tunnistaminen ja -arviointi on perustana turvallisuusjohtamiselle. Alustava riskien arviointi voidaan aloittaa heti, kun selvillä on tapahtuman perustiedot, eli tapahtumapaikka, tapahtuma-aika sekä tapahtuman luonne. Lopullinen riskien arviointi tehdään alustavan arvi- oinnin tietojen tarkentuessa. Riskejä voidaan minimoida tai parhaassa tapauksessa poistaa kokonaan, joten prosessiin kannattaa varata hyvin aikaa ja käytössä olevia resursseja. (Paasonen 2013, 27.)

Riskienhallinta on yleisötilaisuuksien jatkuvasti kasvaessa yhä haastavampaa. Prosessissa tar- vitaankin tilaisuuden kokonaisvaltaista tarkastelua eli riskienhallinta täytyy liittää osaksi ylei- sötilaisuuden järjestämisen kaikkia vaiheita aina suunnittelusta tilaisuuden purkamiseen. Tur- vallisuusjohtamisen näkökulmasta tämä on tärkeää, sillä muuten riskienhallinta voi jäädä muusta toiminnasta irralliseksi. Olennaista on määritellä tavoitteet, tarkoitus, roolit sekä vastuu. Järjestäjällä tulisi olla sopivat työkalut ja menetelmät riskienhallintaan, jotta toimin- ta voidaan valvoa ja mitata. (Paasonen 2013, 28.)

Riskienhallinnan perustan luo riskien arviointiprosessi, jossa oleellisinta on organisaation toimintaan merkittävästi vaikuttavien riskien arviointi ja seuranta. Organisaation on luotava yhtenäinen arviointijärjestelmä erilaisille riskeille sekä johdonmukaiset periaatteet järjes- telmän käytöstä. Riskien arviointi muodostuu tunnistettujen riskien seurausten vakavuuden ja todennäköisyyden arvioinnista. Taulukossa 1 on kuvattu yksinkertainen kolmiportainen asteik- ko, jossa riskin todennäköisyys ja seurausten vakavuus on jaettu kolmeen luokkaan seuraavas- ti: (Leppänen 2006, 123-125.)

Tapahtuman todennäköisyys	Tapahtuman seuraukset		
	Vähäiset	Haitalliset	Vakavat
Epätodennäköinen	1. Merkityksetön riski	2. Vähäinen riski	3. Kohtalainen riski
Mahdollinen	2. Vähäinen riski	3. Kohtalainen riski	4. Merkittävä riski
Todennäköinen	3. Kohtalainen riski	4. Merkittävä riski	5. Sietämätön riski

Taulukko 1: Riskitason arviointi (Leppänen 2006, 127)

3.2.2 Pelastussuunnitelma

Yleisötilaisuuksiin ja muihin tapahtumiin, joihin liittyy merkittävä henkilö- tai paloturvallisuusriski esimerkiksi osallistuvien ihmisten suuren määrän vuoksi, on tapahtumajärjestäjän laadittava pelastussuunnitelma, jonka tarkoituksena on selvittää ja arvioida tapahtuman vaarat ja riskit. Pelastussuunnitelmassa tulee olla selvitettyä Suomen poliisin verkkosivujen mukaan muun muassa turvallisuudesta vastaavat henkilöt yhteystietoineen, riskien arviointi, onnettomuuksia ennaltaehkäisevät toimet, toimintaohjeet vaara- ja onnettomustilanteissa sekä järjestyksenvalvontasuunnitelma. Pelastussuunnitelma voidaan sisällyttää osaksi yleisötilaisuuden turvallisuussuunnitelmaa. (Poliisi 2019.)

Veloitteesta laatia pelastussuunnitelma säädetään tarkemmin pelastuslaissa (379/2011), jonka 16 §:n mukaan pelastussuunnitelma on laadittava yleisötilaisuuteen tai tapahtumaan, joihin sisältyy merkittävä palo- tai henkilöturvallisuusriski, esimerkiksi osallistuvien ihmisten suuren määrän tai muun erityisen syyn takia.

Laadukkaasti tehty pelastussuunnitelma on yleisötilaisuuden turvallisuussuunnittelun peruspilari. Pelastussuunnitelman avulla on helppo käydä järjestelmällisesti läpi turvallisuuteen liittyvät asiat ja se on hyvä apuväline työn organisoinnissa ja viestinnässä. Suunnitelman on oltava helposti ymmärrettävissä ja siihen on suositeltavaa liittää selkeitä, irrotettavia laminoituja piirroksia tapahtuma-alueesta, siellä sijaitsevista rakennelmista ja turvallisuusteknisistä käytölaitteista. Pelastussuunnitelma ja muut yleisöturvallisuutta parantavat toimenpiteet ovat myös tapahtumajärjestäjän taloudellista riskienhallintaa, sillä ajoissa tehdyt toimet auttavat järjestäjää turvallisuusasioiden budjetoinnissa ja toimintojen käytännön suunnittelussa. (Vuoripuro 2007, 20-21.)

Yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma on toimitettava järjestämispaikan pelastusviranomaiselle viimeistään 14 vuorokautta ennen tilaisuuden aloitusta. Pelastusviranomainen voi hyväk-

syä myöhemminkin toimitetun pelastussuunnitelman, mutta ainoastaan erityisen hyvän syyn perusteella. Pelastuslaitoksen tulee antaa ohjeistusta ja neuvontaa pelastussuunnitelman laadinnasta ja se voi palauttaa pelastussuunnitelman täydennettäväksi, mikäli siinä havaitaan puutteita. (Paasonen 2013, 31.)

4 Jalkapallo-ottelun turvallisuus

Jalkapallo-otteluiden ja -tapahtumien turvallisuus on herättänyt runsaasti keskustelua viime vuosina. Maailmanpoliittinen tilanne on heijastunut myös jalkapallotapahtumiin, esimerkiksi Venäjällä kesällä 2018 pidettyihin jalkapallon maailmanmestaruuskilpailuihin kohdistui useita pommiuhkauksia ja muita vakavia turvallisuusriskejä, onneksi näiden kuitenkaan toteutumatta. Ilta-Sanomat uutisoi 22.5.2018, että Venäjä hyväksyi uusia huliganismiin ja järjestyshäiriöihin liittyviä lakeja jalkapallokisoja varten. Huliganismista saattoi saada 6600 euron sakot, 480 tuntia yhdyskuntapalvelua tai jopa viisi vuotta pakkotyötä vankilassa (Ilta-Sanomat 2018).

Yksi merkittävimmistä turvallisuusriskeistä jalkapallo-otteluissa on häiriökäyttäytyminen, josta käytetään yleisesti huliganismi-termiä. Jalkapalloon liittyvästä väkivallasta ja sen ehkäisemisestä on keskusteltu useita vuosikymmeniä maailmalla ja viime vuosina myös yhä enemmän Pohjoismaissa. Jalkapallohuliganismi ei ole tieteellinen termi vaan lähinnä poliitikkojen ja median luoma konstruktio, jota käytetään monessa eri yhteydessä, esimerkiksi viitattaessa fyysiseen tai henkiseen väkivaltaan ja vahingontekoihin. (Paasonen 2013, 7-8.)

Häiriökäyttäytymiseen puututtiin toden teolla Euroopan neuvoston piirissä 1980-luvun lopulla. Vuonna 1989 laadittiin sopimus väkivallan ja epäsovivan käyttäytymisen ehkäisemisestä urheilutapahtumien katsomoissa, erityisesti jalkapallo-otteluissa. Sopimuksen tavoitteena on estää ja hallita katsojien väkivaltaista ja epäasiallista käytöstä jalkapallo-otteluissa. Urheiluseuroilla on Euroopan neuvoston sopimuksesta huolimatta suurin vastuu kannattajiensa toiminnasta, mikä pohjautuu yhdistysten itsesääntelyn mukaisesti kunkin lajin kansainvälisen tai kansallisen liiton sääntöihin. Erillistä lainsäädäntöä kannattajien vastuusta ei ole. (Punkari 2012, 133.)

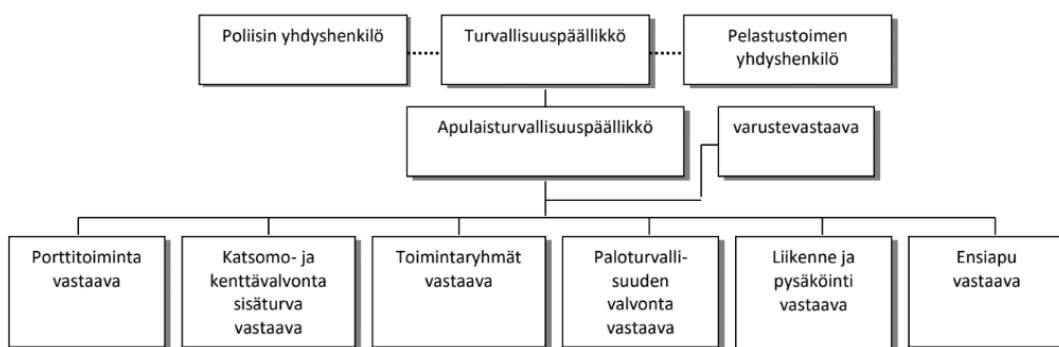
Euroopassa on monin paikoin ollut jo vuosikausia ongelmana pyrotekniikan (savupommit, bengalin tikut, paukkupommit ynnä muut) käyttäminen otteluiden yhteydessä. Tämä on erityisesti korostunut eräiden seurojen tai maajoukkueiden kannattajien toiminnassa, mutta se on hyvin yleistä jopa Ruotsissa, jossa jalkapallo-otteluissa käy katsojia huomattavasti enemmän kuin Suomessa. Suomessa tätä ongelmaa ei laajemmin vielä ole ilmennyt, mutta siihen on suhtauduttava vakavasti, koska on paljon helpompaa estää tällaisen käyttäytymisen yleistyminen kuin saada kitkettyä pois jo syntynyttä ongelmaa. Pyrotekniikan käyttö sisältää aina vakavan sivullisten turvallisuuteen liittyvän riskin.

Jalkapalloseurojen vastuukysymyksissä nojaututaan lajiliittojen kurinpitösäätöihin, koska varsinaista lainsäädäntöä asiasta ei ole. Suomen Palloliiton alaisissa jalkapallo-otteluissa noudatetaan ainoastaan Suomen Palloliiton sääntöjä. Kansainvälisten jalkapalloliittojen FIFA:n ja UEFA:n sääntöjä käytetään ainoastaan tulkinta-apua tarvittaessa. Erillisen lainsäädännön puuttumisesta huolimatta jalkapalloseurojen vastuuta kannattajista määrittelevät kuitenkin väljästi esimerkiksi rikos- ja yhdistyslaki. (Paasonen 2013, 125.)

4.1 Urheilu- ja jalkapallotapahtumat

Tapahtumat voidaan luokitella niiden sisällön mukaan kolmeen eri kategoriaan: kulttuuri- ja taidetapahtumat, liiketoimintaan liittyvät tapahtumat sekä urheilutapahtumat. Tapahtuma on projekti, jonka onnistumisesta on vastuussa tapahtumaa varten luotu projektiryhmä. Projektiryhmä koostuu projektipäälliköstä, projektin jäsenistä ja mahdollisesta asiantuntijaryhmästä ja tukihenkilöstöstä sekä projektin asettajasta. Tapahtuman onnistumisen varmistamiseksi on tärkeää luoda projekti-, markkinointi- ja viestintäsuunnitelmat, joihin kirjataan tarkat tehtävät, vastuut ja aikataulut. (Korhonen, Korkalainen, Pienimäki & Rintala 2015, 7-8.)

Jalkapalloilun pääsarjatasolla Suomessa eli Veikkausliigassa jokainen seura muodostaa turvallisuusorganisaation kuviossa 2 esitetyn perusorganisaatiomallin mukaisesti. Operatiivisesta turvallisuustoiminnasta ottelutapahtumissa vastaa turvallisuuspäällikkö tai turvallisuusvastaava, jonka apuna toimii apulaisturvallisuuspäällikkö. Operatiivinen toiminta on jaettu sektoreihin, jotka ovat: sisäänpääsyvalvonta, katsomo- ja kenttävalvonta, sisätilojen valvonta, liikenteen- ja pysäköinnin valvonta sekä ensiapu ja paloturvallisuuden valvonta. (Veikkausliiga 2018, 4.)

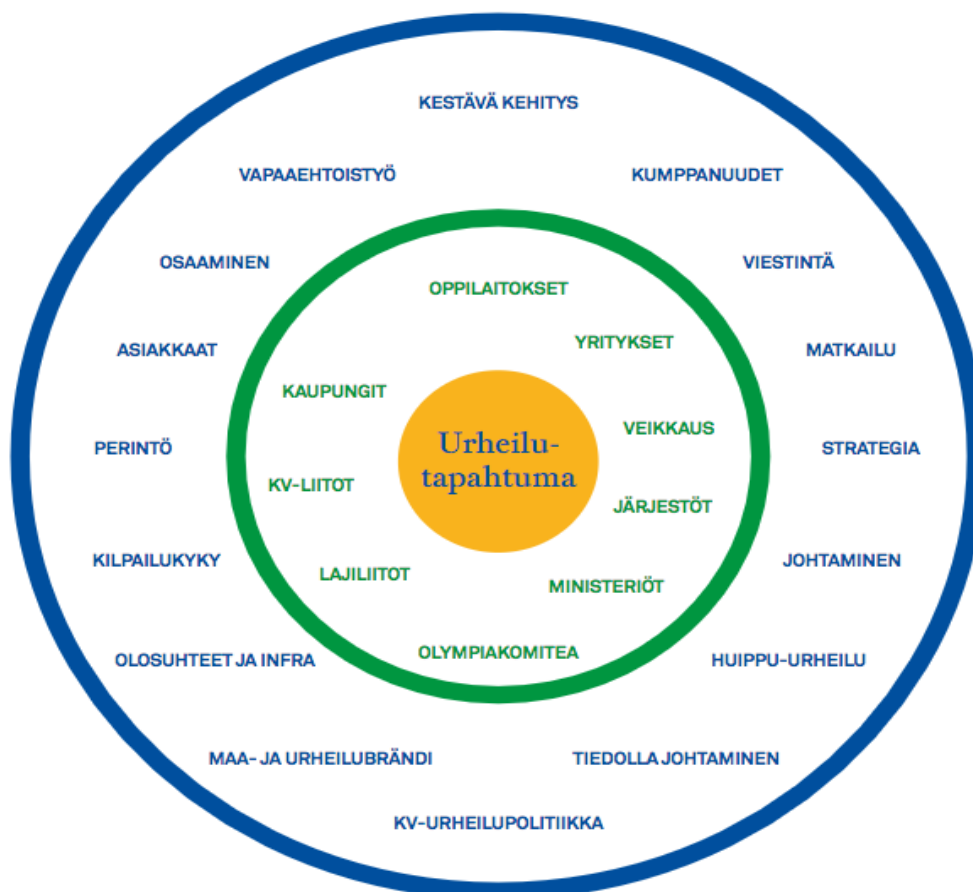

Kuvio 2: Esimerkki turvallisuusorganisaatiosta (Veikkausliiga 2018, 4).

Onnistunut tapahtuma edellyttää sen järjestäjältä huolellista syventymistä siihen, mitä tapahtumassa tarjotaan ja kuinka tapahtumaan osallistuvat viihtyvät mahdollisimman hyvin. Tapahtumajärjestelyiden alkuvaiheessa täytyy selvittää tapahtuman ydin, josta muodostuu

sen luonne. Tämä onnistuu tapahtuman peruspalvelupaketin luomisella, mikä koostuu ydin- ja tukipalveluista. Jalkapallo-otteluissa ydin on itse jalkapallo ja kilpailu paremmuudesta. Tukipalvelut ovat välttämättömiä joita ilman tapahtuma ei onnistu. Lisäpalvelut taas eivät ole pakollisia, mutta usein suositeltavia ja niiden odotetaan antavan tapahtumalle lisäarvoa. Jalkapallotapahtumassa tukipalveluja ovat esimerkiksi lipunmyynti ja järjestyksenvalvonta, lisäpalveluja taas esimerkiksi väliaikamusiikki ja otteluselostukset. (Iiskola-Kesonen 2006, 16-17.)

Urheilutapahtuman järjestäjällä on tapahtumaa suunniteltaessa edessään lukemattomia pieniä ja suuria yksityiskohtia, jotka ovat usein luonteeltaan teknisiä ja joihin on löydettävä ratkaisut. Kokenut urheilutapahtumajärjestäjä Erkki Alaja painottaa tapahtuman ”sielun” löytämistä esimerkiksi tapahtuman luonteen ja kohdejoukon tiedostamisella (Iiskola-Kesonen 2006, 28.)

Kuvio 3: Urheilutapahtuman toimintaympäristö (Suomen Olympiakomitea 2018).

Suomessa urheilu- ja jalkapallotapahtumat ovat olleet jo pitkään hyvin järjestettyjä eli lajiliittojen (jalkapallon kohdalla Suomen Palloliiton) vaateista suoriudutaan kiitettävästi. Suomessa järjestettävien urheilutapahtumien vahvuuksina voidaan pitää pitkiä perinteitä, hyviä teknisiä järjestelyitä sekä turvallisuutta. Toimintaympäristö urheilutapahtumissa on laaja, kuten kuvioista 3 voidaan todeta. (Suomen Olympiakomitea 2018, 13.)

4.2 Suomen Palloliiton turvallisuusmääräykset

Suomen Palloliiton mukaan jalkapallo-otteluissa olevilla on ”oikeus odottaa, että kaikki mahdollinen on tehty heidän viihtyvyytensä ja turvallisuutensa varmistamiseksi”. Suomen Palloliitto on vuosittain linjannut yleiset turvallisuusmääräykset koskien Suomessa pelattavia kansallisia ja kansainvälisiä liiton, liigan, jäsenpiirien ja -seurojen järjestämiä jalkapallo-otteluita. Turvallisuusmääräysten tarkoituksena on varmistaa, että jalkapallo-ottelut järjestetään voimassa olevien lakien ja asetusten sekä Palloliiton määräysten mukaisesti. Turvallisuusmääräysten laiminlyönnistä tai rikkomisesta voi seurata rankaisutoimenpiteitä. (Suomen Palloliitto 2019a, 1.)

Jalkapallo-ottelut ovat kokoontumislain mukaisia yleisötilaisuuksia, joiden järjestyksestä ja turvallisuudesta vastaa tilaisuuden järjestäjä. Tilaisuuden järjestäjä on pääsääntöisesti ottelussa pelaavan kotijoukkueen taustalla oleva urheiluseura. Jalkapallo-ottelun järjestäjä vastaa molempien joukkueiden pelaajien ja taustahenkilöiden, erotuomariston, katsojien, toimitsijoiden ja median turvallisuudesta. Lisäksi on huomattava, että järjestävä seura on vastuussa myös omien toimijoidensa, mukaan lukien kannattajat, käytöksestä kaikissa ottelutapahtumissa. Jalkapallo-ottelun järjestämisestä on vähintään viisi vuorokautta etukäteen tehtävä kirjallinen ilmoitus paikalliselle poliisiviranomaiselle, joka voi antaa ohjeita ja määräyksiä tilaisuuden järjestäjälle. (Suomen Palloliitto 2019a, 1.)

Palloliiton turvallisuusmääräysten peruseriaatteita ovat viihtyvyys, turvallisuus sekä häiriöiden ja vaaratilanteiden ennaltaehkäisy. Tärkeää on pelaajien ja muiden joukkueen jäsenten sekä erotuomariston koskemattomuus. Epäasiallinen ja häiritsevä käytös (muun muassa rasismi ja herjaukset) on kiellettyä. Päihteiden ja vaarallisten esineiden tuominen otteluun on kielletty. Alkoholin nauttiminen on mahdollista vain erillisillä, valvotuilla anniskelualueilla. Kiellettyjä ovat myös poliittiset, rasistiset tai muutoin loukkaavat julisteet ja banderollit. Sisääntulotarkastuksen ja järjestyksenvalvonnan tehtävänä on varmistaa turvallisuusmääräysten toteutuminen. Tapahtumassa on oltava ensiapuhenkilöstö yleisöä varten. Liikuntaesteisille on varattava omat katsomopaikat, joihin on esteetön kulku. (Suomen Palloliitto 2019a, 2-3.)

Ottelutapahtumia koskevan turvallisuussuunnitelman laatiminen on pakollista Veikkausliigassa ja 1-divisioonassa pelaaville seuroille. Myös muiden sarjojen otteluihin tulee laatia turvalli-

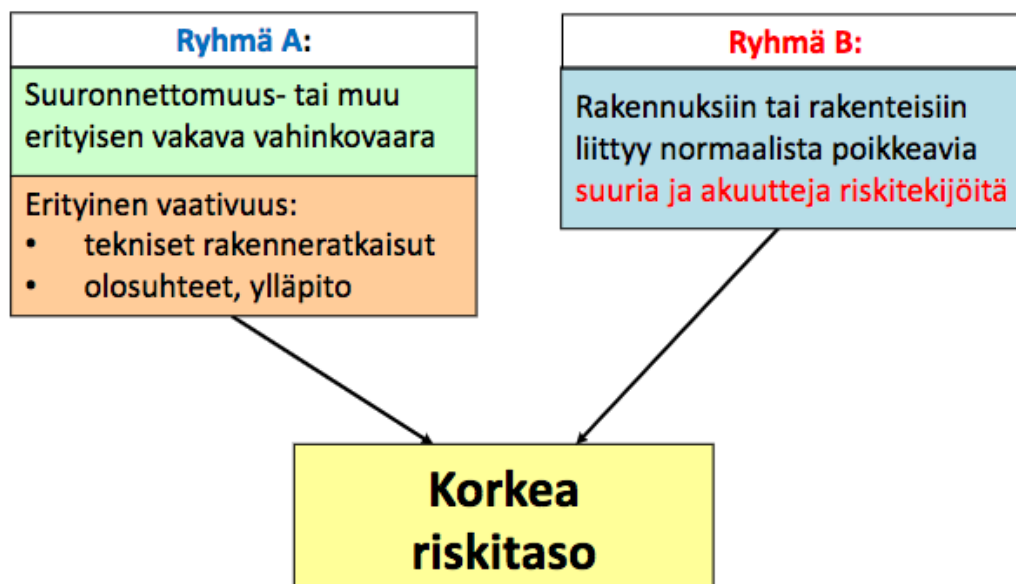
suussuunnitelma, mikäli odotettavissa olevia katsojia on yli 200. Turvallisuussuunnitelmassa tulee kuvata mm. turvajärjestelyt ja organisointi, uhka- ja riskianalyysi, toiminta poikkeustilanteissa sekä sisäänpääsyn, tilojen ja liikenteen valvonta. (Suomen Palloliitto 2019a, 3-4.)

Palloliiton turvallisuusmääräykset sisältävät runsaasti järjestyksenvalvontaan liittyviä kohtia: järjestyksenvalvojen toimintatapa, yhteydenpito, oikeudet ja velvollisuudet sekä sisäänpääsy tarkastuksia koskevat määräykset. Tapahtumapaikan rakenteiden, muun muassa kentän ja katsomoiden turvallisuus tulee varmistaa ennen kauden alkua ja ennen ottelutapahtumaa tehtävin tarkastuksin. (Suomen Palloliitto 2019a, 4-6.)

4.3 Rakenteellinen turvallisuus

Turvallisen rakennuksen on oltava vakaa ja luja rakenteiltaan. Tämän varmistamiseksi rakennuksen pitää täyttää kantavien rakenteiden perusvaatimukset. Jalkapallostadioneilla rakenteellinen turvallisuus korostuu erityisesti, koska niitä käyttää suuri määrä ihmisiä samaan aikaan ja koska rakenteille asetetaan suurempia vaatimuksia pitkien jänneväliden vuoksi. Kantaviin rakenteisiin kohdistuu rakennuksen runkoon aiheutuvat kuormat, jotka voivat johtua rakennuksen käytöstä tai luonnonolosuhteista kuten lumesta ja jäästä. Suomessa täytyy kiinnittää erityistä huomiota lumikuormien vaikutuksiin. Lumikuorman määrä on yleensä suurin kevättalvella ja tilannetta täytyy seurata aktiivisesti, jotta mahdollinen lumenpoisto voidaan aloittaa riittävän ajoissa. Kiinteistönomistaja on aina tästä asiasta vastuullinen. (Ympäristöhallinnon verkkopalvelu 2018.)

Rakenteellisen turvallisuuden kannalta tavallista korkeampaan riskiryhmään kuuluvat rakennukset, joiden rakenteiden sortumisen vaikutukset olisivat merkittäviä tai rakenteet vaativia. Myös muut yleisesti tunnetut riskitekijät voivat aikaansaada korkean riskitason luokituksen. Kuvio 4 osoittaa yhden mallin, miten korkean riskitason rakennuksia voidaan arvioida: (Suomen Rakennusinsinöörin Liitto 2014, 9.)

Kuvio 4: Rakennuksen riskitason arviointi (Suomen Rakennusinsinöörin liitto 2014, 9).

Rakenteellisen turvallisuuden takaaminen on ennen kaikkea laadunvarmistusta, jossa rakentaja on avainasemassa. Varmistustoimenpiteitä ovat muun muassa riittävät suunnittelu- ja toteutusresurssit, osaamisen ja pätevyyden varmistaminen, toimivat tarkastus- ja valvontatoimenpiteet sekä tiedonkulun tehokas kulku kaikkien osapuolten välillä. Huomattavan tärkeää on myös osapuolten asenne ja yhteistyökyky. (Suomen Rakennusinsinöörin liitto 2007, 1.)

Jalkapallo- ja urheilutapahtuman rakentamisessa täytyy huomioida työturvallisuuslaki (738/2002), jossa säädetään työnantajan vastuusta ja velvoitteista työturvallisuuden näkökulmasta. Työnantaja on velvollinen ottamaan huomioon työhön, työolosuhteisiin ja muuhun työympäristöön liittyvät sekä työntekijän omiin edellytyksiin liittyvät tekijät. Huolehtimisvelvollisuutta supistavia tekijöitä ovat epätavalliset ja ennalta arvaamattomat olosuhteet, joihin työnantajalla ei ole ollut mahdollisuutta vaikuttaa sekä poikkeukselliset tapahtumat, joiden seuraukset ovat väistämättömiä. (Työturvallisuuslaki 738/2002, 8 §.)

Veikkausliigan ottelumanuaalin turvallisuusliitteessä (2018, 15) todetaan, että liigajoukkueiden on varmistettava, että pelastus- tai rakennustarkastusviranomaiset ovat tarkastaneet ennen kauden alkua ottelustadionin ja hyväksyneet sen turvalliseksi ottelupaikaksi. Tarkastuksesta tulee laatia pöytäkirja, jonka kopio on toimitettava myös Palloliittoon. Mahdolliset puutteet rakenteissa tulee korjata asianmukaisesti ennen kauden alkua seuran turvallisuuspäällikön ja stadionin omistajan yhteistyönä. Tarkastus täytyy tarvittaessa tehdä uudelleen kauden aikana, esimerkiksi väliaikaisia katsomoja käytettäessä. (Veikkausliiga 2018, 15.)

Suomen Palloliiton olosuhdepäällikön Tero Auvisen (2019) mukaan pyöröporttien eli elektronisen kulunvalvontajärjestelmän asentaminen stadionin sisääntuloporteille on erittäin tärkeä turvallisuuteen liittyvä kysymys. Niihin liitettävä ohjelma välittää reaaliaikaisen tiedon sisääntulleiden henkilöiden määrästä stadionin turvalvottomoon. Tällä hetkellä pyöröportit on Suomessa neljällä stadionilla: Helsingissä (Telia 5G Areena), Turussa (Veritas Stadion), Seinäjoella (Seinäjoki OmaSP Stadion) sekä Tampereella (Ratinan Stadion).

4.4 Järjestyksenvalvonta

Järjestyksenvalvojan tehtävänä on turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitäminen sekä onnettomuuksien ja rikosten estäminen toimialueella, johon hänet on asetettu järjestyksenvalvojaksi. Järjestyksenvalvojaksi voidaan hyväksyä sisäministeriön hyväksymän koulutuksen saanut täysivaltainen henkilö. Kotipaikan poliisilaitos hyväksyy järjestyksenvalvojan valtuudet enintään viideksi vuodeksi kerrallaan ja hyväksytyille annetaan järjestyksenvalvojakortti. (Iiskola-Kesonen 2006, 89.)

Yleisötilaisuuden järjestäjän on huolehdittava turvallisuuden ja järjestyksen säilymisestä tilaisuudessa. Tätä tarkoitusta varten yleisötilaisuuden järjestäjällä on mahdollisuus asettaa

järjestyksenvalvoja yleisötilaisuuteen ja sen välittömään läheisyyteen. Toimialueella tarkoitetaan tilaisuutta tai aluetta, jossa järjestyksenvalvojalla on velvollisuus ja oikeus toimia turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämiseksi. (Paasonen 2014, 35.)

Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) kolmannen luvun 41 §:n mukaan järjestyksenvalvojan on estettävä pääsy toimialueelleen henkilöltä, jonka on syytä epäillä vaarantavan turvallisuutta tai järjestystä päihtymyksensä, käyttäytymisensä tai varustautumisansa perusteella. Järjestyksenvalvojalla on myös oikeus estää toimialueelleen pääsy henkilöltä, jonka on syytä epäillä vaarantavan järjestystä tai turvallisuutta tämän aikaisemman käyttäytymisensä perusteella. Henkilöltä, joka ei täytä tilaisuuden järjestäjän alueelle pääsemisen ehtoja, voidaan myös evätä pääsy ottaen kuitenkin huomioon syrjinnästä asetettu lainsäädäntö, tai jonka on syytä epäillä pitävän hallussaan lain, tilaisuuden järjestäjän tai poliisin asettamien ehtojen vastaisia esineitä tai aineita. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 1085/2015, 41 §.)

Järjestyksenvalvoja on oikeutettu poistamaan toimialueeltaan henkilön, joka häiritsee järjestystä päihtyneenä tai esiintyy uhkaavasti meluamalla tai väkivaltaisella käytöksellä. Lisäksi järjestystä tai turvallisuutta ylläpitävän käskyn noudattamatta jättäminen antaa järjestyksenvalvojalle oikeuden poistaa henkilön toimialueeltaan. Järjestyksenvalvojalla on myös oikeus ottaa henkilö kiinni, mikäli paikalta poistaminen katsotaan riittämättömäksi toimenpiteeksi ja kiinniottaminen nähdään välttämättömänä henkilöille tai omaisuudelle aiheutuvan vaaran torjumiseksi. Kiinni otettu henkilö on luovutettava viipymättä poliisin haltuun. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 1085/2015, 42 §.)

Ennen jalkapallo-otteluun saapumista järjestyksenvalvojat suorittavat mahdolliset turvatarkastukset, joiden tavoitteena on estää kiellettyjen välineiden tuominen alueelle. Tarkastus voidaan suorittaa lukuisin eri tavoin tapahtuman ja yleisön luonteesta riippuen - Esimerkiksi jalkapallo-ottelun vierasjoukkueen kannattajat voidaan tutkia erityisen tarkasti, mikäli on perusteltua syytä epäillä ryhmän joidenkin henkilöiden tuoneen kiellettyjä esineitä mukanaan. (Paasonen 2014, 75.) Lain yksityisistä turvallisuuspalveluista (1085/2015) 42 §:n mukaan järjestyksenvalvojalla on myös oikeus teknistä laitetta, esimerkiksi metallinilmäistä käyttäen tarkastaa alueelleen pyrkivä henkilö kiellettyjen esineiden tuomisen estämiseksi.

4.5 Veikkausliigan lisenssimääräykset

Voidakseen pelata miesten korkeimmalla tasolla jalkapalloa Suomessa, on jokaisen Veikkausliiga-seuran täytettävä Suomen Palloliiton lisenssimääräykset. Kunkin seuran on tehtävä vuosittain lisenssihakemus Palloliitolle, jonka Palloliiton ja Veikkausliigan yhteinen lisenssikomitea käsittelee. (Suomen Palloliitto 2019b, 4.)

Lisenssimääräysten perusteella jokainen seura on velvollinen laatimaan jokaiselle kaudelle oman turvallisuussuunnitelman. Suunnitelman mukaan stadionin alueelle tultaessa on kaikki kantamukset tarkastettava. Henkilötarkastuksia tehdään valikoidusti. Todennäköisesti erityisen tarkemman tarkastuksen kohteena ovat joukkueiden kannattajaryhmien jäsenet ja erityisesti vierasjoukkueen kannattajat. Suunnitelmassa onkin ohjeistus, että kaikki vierasjoukkueen kannattajat tulisi tutkia. Turvallisuussuunnitelmassa on lisäksi toimintaohjeet erilaisten kriisi-, rikos-, uhka- tai onnettomuustilanteiden varalta. (Veikkausliiga 2018, 14.)

Yhtenä tärkeänä osana lisenssivaatimuksia ovat turvallisuuteen liittyvät kysymykset. Lisenssimääräykset on jaettu kuuteen eri luokkaan, joista kuudes käsittelee turvallisuuteen liittyviä kysymyksiä otsikolla ”Olosuhteisiin ja turvallisuuteen liittyvät kriteerit”. Muut kriteerit ovat oikeudelliset kriteerit, taloudelliset kriteerit, henkilöstöön ja hallintoon liittyvät kriteerit, urheilulliseen toimintaan liittyvät kriteerit sekä muut kriteerit. (Suomen Palloliitto 2019b.)

Lisenssimääräyksissä kriteerit on luokiteltu kahteen eri luokkaan niiden tärkeyden perusteella. A-kriteerit ovat sellaisia, että mikäli seura ei niitä täytä, lisenssiä ei voida myöntää. Ne ovat siten ehdottomia vaatimuksia. Lievemmat vaatimukset asetetaan B-kriteereille. Mikäli seura ei täytä näitä, niin lisenssi voidaan myöntää, mutta puutteesta tai rikkomuksesta määrätään lisenssikomitean toimesta sanktio. (Suomen Palloliitto 2019b, 4-6.)

4.5.1 Olosuhteisiin ja turvallisuuteen liittyvät A-kriteerit

Stadioneille on suoritettava palotarkastus ennen kauden alkua ja sillä tulee olla pelastus-, poliisi- ja rakennustarkastusviranomaisten antama hyväksyntä yleisötilaisuuksien, kuten jalkapallo-otteluiden järjestämiseen. Hyväksyntä on voimassa enintään 12 kuukautta. Jokaisen lisenssin hakijan eli seuran on laadittava pelikauden otteluidensa turvallisuusjärjestelyistä turvallisuussuunnitelma, joka tulee laatia lisenssikomitean toimittamalle kaavakkeelle. Stadionin turvallisuuspäällikön on huolehdittava siitä, että stadionin henkilöstö sekä ottelun turvallisuushenkilöstö tuntevat hyvin tämän suunnitelman sisällön ja osaavat toimia sen mukaisesti. (Suomen Palloliitto 2019b, 18.)

Muita olosuhteisiin ja turvallisuuteen liittyviä A-kriteereitä ovat muun muassa riittävä valaistus, ensiaputila riittävine varustuksineen, stadionin valvontatila sekä pelaajien, taustahenkilöiden sekä erotuomariston turvallisen liikkumisen varmistaminen. (Suomen Palloliitto 2019b, 19.)

4.5.2 Olosuhteisiin ja turvallisuuteen liittyvät B-kriteerit

Kaikilla stadioneilla on oltava järjestyssäännöt, joissa määritellään muun muassa sisäänpääsyn edellytykset, erilaiset kiellot ja rangaistukset, kielletyt esineet ja aineet sekä katsomomääräykset (Palloliitto 2019b, 20-21).

Vierasjoukkueen kannattajille on varattava omat turvalliset istumapaikat, joiden määrän pitää olla vähintään 5 prosenttia stadionin katsomokapasiteetista. Liikuntarajoitteisille on varattava helpokulkuiset, mukavat ja turvalliset paikat katsomossa, jonne kulkeminen ja joista poistuminen tapahtuu kaikissa olosuhteissa turvallisesti. Muita B-kriteerejä ovat muun muassa määräykset lehdistötiloista ja hygieenisistä wc-tiloista, pukuhuonetoiloista, tietoliikennehyteyksistä sekä näkyvyydestä kentälle. (Palloliitto 2019b, 21-22.)

4.6 Veikkausliigan ottelumanuaali

Veikkausliiga on laatinut ja vahvistanut jokaisen liigaseuran käytettäväksi ottelumanuaalin, jossa on tarkat määräykset niistä seikoista, jotka ottelutapahtumaa järjestettäessä tulee ottaa huomioon. Ottelun turvallisuusorganisaation kannalta siinä todetaan pakollisina toimihenkilöinä tapahtumapäällikkö, jonka vastuulla on koko ottelutapahtuma sekä turvallisuuspäällikkö, joka vastaa ottelun turvallisuusjärjestelyistä sekä johtaa ottelun aikana turvallisuushenkilöstöä. (Veikkausliiga 2018, 5-6.)

Suomen Palloliitto ja Veikkausliiga ovat myös sopineet, että erikseen nimettävä otteludelegaatti on ottelutapahtuman tärkein ulkopuolinen tarkkailija ja kilpailuorganisaation vastuullinen toimija häiriötilanteissa. Delegaatin varsinainen päätehtävä on nimenomaan tarkkailu ja raportointi. Muita tehtäviä ovat Palloliiton ja Veikkausliigan edunvalvonta sekä antidoping -testauksen operatiivinen avustaminen. (Veikkausliiga 2018, 6-7.)

Suomen Palloliiton kilpailupäällikkö Peter Lundström (2019) kertoi, että delegaatti on määrätynä noin kahdessa kolmasosassa Veikkausliigan pelejä sekä noin kymmenessä prosentissa miesten Ykkösen eli toiseksi ylimmän pääsarjatason peleissä. Hän totesi delegaatin merkityksestä otteluturvallisuuden kannalta seuraavaa:

”Delegaatti tuo ensimmäisestä yhteydenotostaan alkaen kotijoukkueen tapahtumajärjestäjille esiin turvallisuuteen liittyviä kokonaisuuksia ja yksityiskohtia, joista hän haluaa etukäteisselvityksen ja paikan päälle saapuessaan esittelyn. Eli ensihetkestä lähdetään turva-asiat edellä vuoropuheluun. Turvallisuuspäällikölle on varmasti tärkeää, että hän pääsee esittelemään ennakoituja haasteita ja ratkaisuja niihin. Delegaatti pystyy usein nostamaan esille erilaisia näkökulmia ja mahdollisia uhkakuvia, ja tästä vuoropuhelusta on varmasti hyötyä sitten varsinaiseen toteutukseen. Hyvin toimiva delegaatti pystyy kertomaan esimerkkejä ratkaisumalleista toisilta stadioneilta ja/tai jotain sisäpiirin tietoa vastustajajoukkueen kannattajista. Kyllä, delegaattitoiminta on hyvin toteutettuna apu ja tuki otteluturvallisuudesta vastaaville.”

Ottelumanuaalissa (Veikkausliiga 2018, 25) on esitetty seuroille toimintaohjeet häiriötilanteiden varalle. Kentälle ryntäämistilanteissa kotijoukkueen asettamien järjestysmiesten on huo-

lehdittävä, että kentälle ryntääjät poistetaan kentältä mahdollisimman pian. Varsinaisessa manuaalissa ei ohjeisteta seuraa poistamaan kentälle ryntääjä stadionilta. Sen sijaan ottelumanuaalin liitteenä olevassa turvallisuussuunnitelmassa ohjeena on kentälle ryntääjien toimittaminen poliisin huostaan. Asia olisi syytä todeta myös jo varsinaisessa manuaalissa.

Rasistisen käytöksen osalta ottelumanuaalissa todetaan, että mikäli tällaista ilmenee ja erotuomari keskeyttää ottelun, tulee tällöin toimia kuuluttajaohjeen mukaisesti (Veikkausliiga 2018, 25). Kohdassa ei ole ohjetta siitä, että rasististen huutojen esittäjä tulisi poistaa ottelusta, mitä voidaan pitää kyseenalaisena - riippuen rasistisen huudon sisällöstä kyseessä voi myös olla kunnianloukkausrikos, johon poliisikin saattaa puuttua. Turvallisuussuunnitelmassa ei mainita lainkaan rasistista huutelua yhtenä häiriötekijänä eli siltä osin kyseessä on selkeä puute ja ohjeet rasistisen huutelun ja käytöksen varalta pitäisi ehdottomasti lisätä turvallisuussuunnitelmaan.

Pyrotekniikan osalta ottelumanuaalissa todetaan, että kotijoukkueen tulee ottelun järjestäjänä varautua siihen, että katsomossa sytytetään soihtu tai muita pyro-tuotteita (Veikkausliiga 2018, 26). Näiden tapahtumien osalta ei myöskään ole manuaalissa tarkempia ohjeita eikä määräystä siitä, että pyro-tuotteiden käyttäjät on poistettava katsomosta. Turvallisuussuunnitelmassa on yleispiirteiset ohjeet siitä, miten menetellään soihtujen, ilotulitteiden ja savupommien käytön yhteydessä. Ohjeistus on sikäli vaillinainen, ettei siinä anneta tarkempia ohjeita, miten järjestyksenvalvojien tulisi menetellä niiden henkilöiden suhteen, jotka tällaiseen toimintaan syyllistyvät. Turvallisuussuunnitelmasta puuttuu myös maininta siitä, että nämä henkilöt on poistettava stadionilta. Nämä lisäykset ja tarkennukset olisi syytä tehdä, jotta järjestyksenvalvojien käytökselle tilanteessa olisi standardi, mikä helpottaisi kurinpitovelimienkin työtä näissä tapauksissa. Koska pyrotekniikan käyttöön syyllistyvät henkilöt olisi luonnollisesti poistettava stadionilta kaikissa tapauksissa, olisi siitä oltava määräys. Nyt järjestävä seura ei syyllisty laiminlyöntiin, vaikka se antaa näiden toimijoiden jäädä katsomoon. Luonnollisesti tilanteessa on harkittava se, milloin tämä henkilöiden poistaminen katsomosta on turvallisinta suorittaa, mutta tästäkin olisi hyvä antaa yleiset ohjeet.

Pyrotuotteiden käyttö ottelutapahtumassa on aina suuri paloturvallisuus- ja henkilövahinkoriski. Sen vuoksi niiden käytön ehkäisemiseen olisi panostettava merkittävästi. Ongelma ei vielä ole Suomessa tältä osin iso, mutta sen vuoksi onkin parempi toimia etukäteen. Ruotsissa sattui juuri ikävä välikohtaus, jossa Cup-ottelu Göteborgissa oli pakko keskeyttää, koska joukkueiden kannattajien ampumien rakettien sankka savu peitti kentän ja pelaajat (Ilta-Sanomat 25.2.2019). Lähes vastaavaa on tapahtunut Ruotsissa ennenkin ja muualla Euroopassa pommien paukuttelu on melko yleinen ilmiö.

Suomen Palloliiton kilpailupäällikkö Peter Lundströmin (2019) mukaan Palloliitolla ei ole tiedossa Suomessa tapahtuneita vakavia loukkaantumisia pyrotekniikan käytön johdosta. Sen sijaan hengitysvaikeuksia savupommien käytön johdosta on esiintynyt ja niitä on jouduttu hoitamaan ottelutapahtumissa mukana olleiden SPR:n työntekijöiden toimesta.

4.7 Veikkausliigan yleiset sopimusehdot

Veikkausliiga (2019) on verkkosivuillaan hyväksynyt käytettäväksi yleiset sopimusehdot, jotka jokaisen otteluun tulevan katsojan oletetaan hyväksyvän ostamalla kausikortin tai lipun otteluun. Kyseessä on siten yksipuolinen ilmoitus, jonka sitovuutta katsojiin nähden ei ole testattu vielä missään. Ehdot pohjautuvat kuitenkin pitkälti lainsäädännön periaatteisiin, joten siltä osin niissä ei liene huomautettavaa. Sopimuskohtia, joiden tueksi ei voida ainakaan suoraan laittaa lainsäädäntöä, on kuitenkin myös ehdoissa mukana.

Sopimusehtojen kolmannen luvun mukaan kaikenlainen pelaajiin, joukkueiden taustahenkilöihin, erotuomaristoon, toimitsijoihin tai katsojiin kohdistuva herjaava käytös on kiellettyä. Tätä kuitenkin tapahtuu joka ottelussa ja usein erittäin paljon. Rangaistavaa siitä tulee, jos huutelua on pidettävä kunnianloukkausrikoksena.

Ehtojen kolmannessa luvussa todetaan myös, että katsojien ryntääminen pelikentälle on kielletty. Turvallisuusraja on neljä metriä kentän sivurajasta ja kolmesta viiteen metriä päätyrajasta. Häiritsevä käytös ja ylipäättään katsojien oleskelu turvallisuusalueella on kielletty. (Veikkausliiga 2019, luku 3.)

Mikäli katsoja syyllistyy sopimusehtojen rikkomiseen, sitoutuu hän ehtojen mukaan korvaamaan aiheuttamansa taloudelliset vahingot tapahtumajärjestäjälle ja vierasjoukkueena pelaavalle seuralle 5000 euroon saakka. Taloudellisella vahingolla tarkoitetaan muun muassa tapahtumanjärjestäjän ja vierasjoukkueena pelaavan seuran Palloliitolta mahdollisesti saamia sakkoja (aiheuttamisperiaatteella), ottelustadionin korjaamisesta aiheutuvia kustannuksia tai rikkomuksesta aiheutuneita ylimääräisiä turvallisuuskustannuksia. (Veikkausliiga 2019, luku 4.)

Sopimusehtojen neljännessä luvussa todetaan järjestyksenvalvojen oikeudesta poistaa häiriötä aiheuttanut henkilö stadionilta sekä estää sellaisen henkilön pääsy stadionille, jonka aikaisemman käyttäytymisen perusteella on syytä epäillä vaarantavan järjestystä ja turvallisuutta eli antaa niin sanottu porttikielto.

Merkityksellisintä näissä sopimusehdoissa on maininta katsojan korvausvelvollisuudesta seurojen sakkojen suhteen. Aiheuttamansa henkilövahingot tai esinevahingot jokainen on velvollinen korvaamaan suoraan vahingonkorvauslain (412/1974) perusteella. Sen sijaan seuroille

tuomittavat sakot ovat vahingonkorvauslaissa (412/1974) tarkoitettua varallisuusvahinkoa, jonka korvaaminen edellyttää, että vahinko on aiheutettu rangaistavalla teolla tai vahingonkorvauksen määräämiselle on erityisen painavat syyt (Vahingonkorvauslaki 412/1974, 5 luvun 1 §). Tässä kohdin nämä sopimusmääräykset menevät siis lainsäädäntöä pidemmälle. Jotta nämä sopimusehdot sitoisivat katsojaa, on niiden oltava katsojien tutustuttavissa ja hyväksyttävissä, kun he ostavat kausikortin tai ottelulipun. Tuolloin on myös oltava maininta siitä, että ostamalla kausikortin tai lipun katsoja hyväksyy nämä ehdot itseään sitoviksi.

Veikkausliigaseurojen osalla on hyvin erilaista käytäntöä siinä, miten nämä yleiset sopimusehdot ovat lipunostajan luettavissa vai ovatko lainkaan. Parhaiten asia on järjestetty HJK:n osalta. Sopimusehdot tulevat heti näkyviin, kun kiinnostunut menee nettisivuilta ostamaan lippua. Maarianhaminan IFK:n sivuilla ehdot ovat erikseen otsikolla "Allmänna villkor". Ilveksen, Interin, Kupsin, VPS:n ja Ropsin sivuilla oli lipun/kausikortin myynnin sivulla linkki Veikkausliigan sivuille yleisiin sopimusehtoihin ja huomautus siitä, että katsoja sitoutuu niitä noudattamaan. Sen sijaan SJK:n, KPV:n, Hongan, HIFK:n ja FC Lahden nettisivuilla ei ollut mitään mainintaa eikä linkkiä näihin ehtoihin. Silloin näitä ehtoja ei voi myöskään pitää katsojaa kohtaan sitovana. Ongelma on vielä se, jos katsoja ostaa yksittäisen lipun yleisistä lippuja myyvistä pisteistä. Todennäköisesti ostajalla ei silloin ole mahdollisuutta tutustua ehtoihin eikä hän näin ollen ole niihin sitoutunut.

4.8 Seurojen vastuu kannattajista

Jalkapallossa yksi olennainen keino väkivallan ja häiriökäyttäytymisen hillitsemiseen on seurojen asettaminen vastuuseen kannattajiensa epäasiallisesta käyttäytymisestä. Asiasta ei ole olemassa omaa lainsäädäntöä, tiettyjä rikosoikeudellisia säädöksiä ja kokoontumislakia lukuun ottamatta. Tärkeimpiä seurojen vastuita määritteleviä normeja ovatkin jalkapallon yhdistysmuotoisten kattojärjestöjen omat kurinpitosäännöt. Kansainvälisellä jalkapalloliitolla FIFA:lla, Euroopan jalkapalloliitolla UEFA:lla ja Suomen Palloliitolla on määräykset seurojen vastuusta kannattajista omissa säännöissään, jotka ovat keskenään pitkälti yhteneväiset. (Punkari 2012, 134.)

FIFA:n kurinpitosäännöissä vastuu kannattajien toiminnasta on asetettu seuroille. Yleinen vastuu ottelun turvallisuudesta kuuluu kotijoukkueelle, mutta kummallakin joukkueella on vastuu kannattajiensa aiheuttamista vahingoista ja turvallisuusriskeistä. Seurat ovat kaikissa tilanteissa vastuussa kannattajistaan, eli vastuu on tuottamuksesta tai huolimattomuudesta riippumaton. Vierasjoukkueen kannattajiksi katsotaan FIFA:n mukaan kaikki henkilöt, jotka ovat vierasjoukkueen kannattajille tarkoitettussa katsomonosassa, ellei voida toisin osoittaa. (FIFA:n kurinpitosäännöt 2017, 36.)

Kurinpitosääntöjen rikkomisesta FIFA on eritellyt mahdolliset rangaistukset, jotka ovat varoitus, sakko sekä palkintojen palauttaminen. Nämä rangaistukset voivat kohdistua sekä henkilöihin että yhteisöihin. Ainoastaan seuralle kohdistuvia rangaistuksia ovat joukkueen tuomitseminen pelaamaan ottelu ilman katsojia tai neutraalilla pelikentällä, ottelun tuloksen mitätöiminen, pistemenetykset, alempaan sarjaan tuomitseminen tai pelaajasiirtokielto. (FIFA:n kurinpitosäännöt 2017, 14.)

Suomessa jalkapalloseurojen vastuu kannattajista määräytyy Suomen Palloliiton sääntöjen mukaisesti. Julkisen vallan asettamaa lainsäädäntöä ei ole olemassa tältä osin. Seurojen vastuusta säädetään tarkemmin Suomen Palloliiton turvallisuusmääräyksissä (2019), jossa eritellään minkälainen kannattajien toiminta voi johtaa sanktioihin seuroille. Turvallisuusmääräysten (2019) neljännessä luvussa tällaisena toimintana mainitaan rasistinen tai herjaava käyttäytyminen sekä yleinen asiaton tai häiritsevä käytös. Seurojen täytyy myös varmistaa, että katsojat eivät pääse ryntäämään kentälle ottelutapahtuman aikana. Määräyksissä lisäksi kielletään ilotulitteiden, soihtujen ja savujen sekä rasististen tai poliittisten banderollien tuominen otteluun. Luonnollisesti ampuma- ja teräaseiden, räjähteiden sekä päihteiden tuominen ottelutapahtumaan ei myöskään ole sallittua. (Suomen Palloliitto 2019a.)

Suomen Palloliiton rangaistusmääräykset ovat samat kuin FIFA:lla, kuitenkin sillä erotuksella, että Suomen Palloliitolla on oikeus erottaa seura liiton jäsenyydestä tai sulkea joukkue kokonaan kaikista kilpailuista. Käytetyin sanktiomuoto Suomessa on sakko. Kansainvälisesti paljon käytettyjä rangaistusmuotoja ovat otteluiden määrääminen pelattavaksi ilman katsojia tai neutraalilla pelikentällä, mutta Suomessa nämä ovat harvoin käytettyjä rangaistuksia. Rangaistusvaltaa Suomen Palloliitossa käyttää liittovaltuuston asettama kurinpitovaliokunta, joka koostuu kahdeksasta jäsenestä sekä puheenjohtajasta. (Punkari 2012, 139-140.)

Suomen Palloliiton tapahtumamanageri Ville Nylund (2019) kertoi käyvänsä säännöllistä vuoropuhelua Suomen Maajoukkueen Kannattajat ry:n hallituksen jäsenten kanssa. Tapaamisia heidän kanssaan on 3-5 kertaa vuodessa. Tavoitteena on hyvä yhteistyö ja avoimuus molempiin suuntiin. Nylund on tehnyt vuonna 2015 opinnäytetyön Haaga-Helian Ammattikorkeakoulussa aiheesta "Kannattajatoimintamallin kehittäminen suomalaisessa jalkapallossa".

4.9 Porttikieltojärjestelmästä

Aiemmin voimassa olleen järjestyksenvalvojista annetun lain (533/1999) 6 §:n 2 momentin mukaan järjestyksenvalvojalla oli oikeus estää pääsy toimialueelleen henkilöltä: 1) jonka aikaisemman käyttäytymisensä perusteella on syytä epäillä vaarantavan siellä järjestystä tai turvallisuutta, 2) joka ei täytä ehtoja, jotka tilaisuuden järjestäjä tai alueen haltija on asettanut sinne pääsemiselle, ottaen kuitenkin huomioon, mitä rikoslaissa säädetään syrjinnästä

tai 3) jonka on syytä epäillä pitävän hallussaan esineitä tai aineita, joiden hallussapito siellä on lain taikka tilaisuuden järjestäjän tai poliisin asettamien ehtojen mukaan kielletty

Järjestyksenvalvojalain (533/1999) perusteluiden mukaan henkilön käyttäytymisen ei edellytetty vielä hänen pyrkiessään toimialueelle aiheuttavan vaaraa järjestykselle tai turvallisuudelle, vaan kyse on aikaisemmista kokemuksista henkilön käyttäytymisestä toimialueella. Henkilö on esimerkiksi säännönmukaisesti jouduttu poistamaan toimialueelta. Pääsyn estäminen tällä perusteella on kokemuksiin perustuva ennalta estävä toimenpide, jota ei saanut käyttää rangaistusluonteisesti. Pääsyn estäminen aikaisemman käyttäytymisen perusteella tunnetaan kansankielessä paremmin porttikieltona. Säännös pääsyn estämisestä tällä perusteella oli melkoisen väljä. Nykyisin asiasta säädetään laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista (1085/2015), sen kolmannessa luvussa, joka tuli voimaan 1.1.2017.

Sisäministeriö teetti selvityksen porttikieltojärjestelmästä vuonna 2009. Tämä perustui Euroopan Neuvoston jäsenmaille tehtyyn kyselyyn, johon vastasi 28 maata ja joista 23:ssa oli käytössä porttikieltojärjestelmä. Tämän jälkeen sisäministeriö asetti työryhmän selvittämään porttikieltojärjestelmän tarpeellisuutta ja edellytyksiä Suomessa vuonna 2012. Työryhmä sai työnsä valmiiksi keväällä 2014 ja tuli lopputulokseen, jonka mukaan urheilutapahtumien järjestäjien tulisi voida asettaa porttikielto häiritsevälle asiakkaalle. Tämä porttikielto perustuisi järjestäjän ja asiakkaan väliseen sopimussuhteeseen. Työryhmä totesi, että Suomen lainsäädännöstä puuttui myös rangaistussäännös, jonka perusteella voitaisiin puuttua esimerkiksi kentälle ryntäämisiin ja muihin ottelu- tai urheilutapahtuman kannalta häiritseviin tekoihin. (Sisäministeriö 2014.)

Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa (1085/2015) ei kuitenkaan säädetä tarkempia ohjeita porttikieltojen määräämisestä, eli edellä mainitun työryhmän ehdotuksia tältä osin ei huomioitu. Myöskään katsojien kentälle ryntäämisiä ei tehty rangaistavaksi, kuten ei myöskään esineiden heittäilyä katsomosta käsin. Tätä olisi kuitenkin edellyttänyt jo se, että Suomi on ratifioinut eurooppalaisen yleissopimuksen koskien katsojien väkivaltaa ja epäsovivaa käytöstä urheilutilaisuuksissa jo vuonna 1986. Tässä sopimuksessa allekirjoittaneet valtiot ovat sitoutuneet ryhtyvänsä lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin väkivallan ja epäsovivan käyttäytymisen ehkäisemiseksi (Eurooppalainen yleissopimus katsojien väkivallasta ja epäsovivasta käyttäytymisestä urheilutilaisuuksissa ja erityisesti jalkapallo-otteluissa 9/1987).

4.10 Esteettömyys osana turvallista ottelutapahtumaa

Jalkapallo on keskeinen ja tärkeä osa eurooppalaista kulttuuriperinnettä. Katsojamäärät kasvavat ja kannattajajoukot monimuotoistuvat kaikkialla, myös Suomessa. Laji kerää ympärilleen kaikenikäisiä ihmisiä eri kulttuureista. Jalkapallo tarjoaa viihdettä ja jännitystä koko kansalle ja taustaorganisaatiot pyrkivätkin saamaan yhä uusia kohderyhmiä otteluihin ja toi-

mintaan mukaan. Jalkapallo toimii kansakuntaa yhdistävänä voimana integroiden eri kulttuurien edustavat väestönosat toimimaan yhdessä. Integraatioon sisältyy tasa-arvon ajatus: jalkapallo kuuluu kaikille. Jalkapalloseurat ja -liitot tekevät määrätietoista työtä tämän periaatteen edistämiseksi. Euroopan jalkapalloliitto UEFA tukee koulutus- ja julkaisu- toiminnalla jäsenliittojaan turvallisuuden ja esteettömyyden edistämiseksi. (CAFE 2010, 5-8.)

Turvallisesta ottelutapahtumasta ja ympäristöstä hyötyvät kaikki katsojat ja vierailijat. Erityisen tärkeää turvallinen toimintaympäristö on henkilöille, joilla on vamman, sairauden tai ikääntymisen aiheuttamia liikkumisen tai muun toiminnan esteitä tai rajoitteita.

Turvallisuuden sisältyä keskeisenä osa-alueena esteettömyys, jota tulee tarkastella monipuolisesti liikkumiseen, näkemiseen, kuulemiseen ja ymmärtämiseen liittyvänä kokonaisuutena. Esteetön ottelutapahtuma on turvallinen toimia ja liikua. Liikuntapaikkojen suunnittelussa, korjauksessa ja rakentamisessa tulee huomioida esteettömyyden moninaiset vaatimukset mielellään asiantuntijan tekemää esteettömyyskartoitusta hyödyntäen. Esteettömyydestä hyötyy jopa 40 % katsojista: liikunta- ja toimintarajoitteisten henkilöiden lisäksi myös mm. vanhukset, raskaana olevat naiset, lapsiperheet sekä tilapäisesti vammautuneet henkilöt. (Wilson 2018.)

Esteettömät tilat ovat edellytys inklusion periaatteen toteutumiselle jalkapallotapahtumissa. Inklusiivisen ajattelun mukaan kaikilla ihmisillä, sairaudesta, vammasta tai muusta toimintaesteestä huolimatta, on oikeus kuulua tavallisiin yhteisöihin sen sijaan, että heidät sijoitettaisiin omiin erillisiin palvelujärjestelmiinsä. Tämän periaatteen tulee toteutua myös kaikessa urheilussa. Jokaisella otteluvieraan tulee kokea olonsa turvalliseksi, saada tasa-arvoista, omien tarpeidensa mukaista palvelua, ja päästä osalliseksi jalkapallo-ottelun tarjoamista elämyksistä. (CAFE 2010, 4.)

Esteettömyyden katkeamaton ketju alkaa ottelutapahtumaa ja -paikkaa koskevasta etukäteistiedosta ja jatkuu kohteen ja siellä toimimisen esteettömyyteen (Kilpelä 2011, 4). Esteettömyyden kannalta tärkeät ottelutapahtumaan osallistumisen alueet ovat: saapuminen stadionalueelle, sisäänkäynti, kulkureitit, opasteet, WC-tilat, kaupat ja museot, katsomot, kahvila- ja ravintolapalvelut, hätäuloskäynti, VIP-alueet ja -palvelut sekä uloskäynti ja poistuminen stadionilta. Tapahtumajärjestäjän tueksi ja avuksi on laadittu erilaisia tarkistus- ja muistilistoja, joihin on koottu keskeisiä otteluun saapumiseen ja tapahtumaan osallistumiseen vaikuttavia tekijöitä. (Wilson 2018.)

Urheilu- ja liikuntatilojen esteettömyyttä koskevassa kyselytutkimuksessa noin puolet vastaajista ilmoittaa liikkumisympäristön esteettömyyden tärkeimmäksi osa-alueeksi. Selkeitä, helpposti ymmärrettäviä tiloja ja opasteiden selkeyttä korostetaan myös. Liikkumisen esteettö-

myys korostuu osa-alueena sekä miehillä että naisilla. Miehet painottavat hieman naisia enemmän näkemisympäristön esteettömyyttä ja tilojen selkeyttä. (Kilpelä 2011, 18.)

Kulkuväylien tulee olla riittävän leveät, ne eivät sisällä kulkemisen esteitä tai hidasteita, kynnyksiä tai rappuja. Pyörätuolikatsojille sekä heidän saattajilleen tulee varata omat, riittävän kokoiset katsomopaikat, joilta on esteetön näkyvyys kentälle. Liikuntarajoitteisten katsojien tulee saada seurata ottelua oman joukkueensa kannattajien parissa tai mahdollisimman lähellä heitä. WC-tilojen sijainti, koko ja kalustus tulee suunnitella asiakaslähtöisesti. Hätäpoistumisteille tulee olla esteetön kulku kaikista katsomon osista. (Wilson 2018.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö on julkaissut suuren määrän lajikohtaisia liikuntapaikkarakentamisen oppaita. Julkaisusarja ei sisällä erikseen jalkapallostadioneita koskevaa opasta. Liikuntapaikkajulkaisusarjan oppaissa esteettömyyskysymyksiä on tarkasteltu liikkumisen, kuumemisen, näkemisen ja ymmärtämisen esteettömyyden kannalta. Esteettömyys on olennainen osa tilojen toimivuutta ja sen tulisi sisältyä myös liikuntapaikkajulkaisusarjan kaikkiin oppaisiin. Oppaiden esteettömyyssiältö ja käsittelyn taso on kuitenkin varsin vaihtelevaa: osa ei käsittele sisältöä juuri ollenkaan näistä lähtökohdista. Esteettömyyden käsittely useimmissa oppaissa on kevyttä ja lajikohtainen esteettömyystieto puuttuu. Esteettömyys ei ole vain erityisryhmien huomioimista suunnittelussa, se on myös tapahtumaturvallisuuden kehittämistä ja palvelee sitä kautta kaikkia kävijöitä. Oppaiden tulisi kannustaa liikuntapaikkarakentamisesta vastuussa olevia tahoja esteettömien tilojen suunnitteluun. (Kilpelä 2009, 3-4.)

Liikuntapaikkojen esteettömyyden kartoittamiseen ja arviointiin on kehitetty runsaasti työkaluja ja koulutusta. Satakunnan ammattikorkeakoulu on vuonna 2017 käynnistänyt opetus- ja kulttuuriministeriön tuella hankkeen, jossa seurataan liikuntapaikkarakentamisen esteettömyyden tason kehittymistä. (Rikala 2018.)

5 Kyselytutkimuksen toteutus

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää kyselylomakkeen avulla katsojien kokemuksia jalkapallo-otteluiden turvallisuudesta, sekä tehdä aineiston ja kirjallisuuskatsauksen perusteella johdopäätöksiä ja ehdotuksia otteluturvallisuuden parantamiseksi. Kyselylomake kokonaisuudessaan löytyy liitteestä 1.

5.1 Kysely tutkimusmenetelmänä

Kyselylomake on tavallisin kvantitatiivisessa tutkimuksessa käytetty aineistonkeruumenetelmä. Se tunnetaan kyselyn toteutustavasta riippuen myös nimillä postikysely, informoitu kysely tai joukkokysely. Vakioidusta kyselystä käytetään nimitystä survey-tutkimus, jossa kaikilta vastaajilta kysytään sama asiasisältö samalla tavalla. Kyselylomaketutkimuksessa vastaaja lukee itse kirjallisesti esitetyt kysymykset ja vastaa niihin kirjallisesti. Tällainen aineistonke-

ruumenetelmä soveltuu hyvin suurelle ja hajallaan olevalle joukolle ihmisiä. Sitä käytetään myös silloin, kun tutkimuksessa käsitellään arkaluontoisia asioita. (Viikka 2015, 24.)

Tässä tutkimuksessa käyttämäni kyselymenetelmä on avoin internet-kysely, jossa kysymykset ovat strukturoituja, eli vastausvaihtoehdot on valmiiksi laadittu. Internet-kysely soveltuu juuri tämänkaltaisen kyselyn toteuttamiseen mutta lisäksi myös tilanteeseen, jossa tutkimuksen tiedonkeruu perustuu otantaan. Internet-kyselyn käyttö mahdollistaa sen, että tiedonkeruu on monipuolista ja tutkimuksen ulkoasu moderni. Internet-kyselyihin on mahdollista liittää rajapinta sosiaaliseen mediaan, silloin kun tutkimuksen otosta ei ole määritelty etukäteen, vaan vastauksia halutaan kerätä laajasti eri vastaajilta. (Liikenteen tutkimuskeskus.)

5.2 Aineiston kerääminen

Keräsin tutkimukseen käytettävän aineiston helmikuun 2018 aikana. Laadin kyselylomakkeen Google Forms -sovelluksella, mihin vastaajajoukolla oli pääsy internet-linkin kautta. Jaoin kyselylinkin kahdessa suomalaisen jalkapalloiluun keskittyvässä Facebook-ryhmässä. Toinen näistä oli Ilves Tampere niminen ryhmä, joka on usean tuhannen tamperelaisen jääkiekko- ja jalkapallokannattajien keskusteluyhteisö. Oletuksena oli, että tämän ryhmän vastaukset pohjautuvat pääosin kokemuksiin toimeksiantajani Ilveksen otteluista. Toinen Facebook-ryhmä, johon jaoin kyselylinkin, oli Suomen jalkapallomaajoukkueen kannattajayhdistyksen Facebook-sivut. Ajatuksena minulla oli, että tämän vastaajajoukon vastaukset edustaisi enemmänkin koko Suomea, koska yhdistyksessä on jäseniä eri puolilta Suomea, ja heidän taustansa vaihtelevat suuresti.

Kyselyyn vastasi yhteensä 408 henkilöä kahden viikon vastausajan aikana. Vastaajien määrä oli varsin suuri ja jakautui tasaisesti molempien kohderyhmien kesken - kummastakin ryhmästä kyselyyn vastasi noin 200 henkilöä. Tutkimuksen kannalta tämä oli myönteinen asia, etukäteen ajatellen yksi kyselyn suurimmista uhkista oli se, että vastaajajoukko tulee muodostumaan yksipuolisesti vain jommankumman ryhmän jäsenistä. Vastaajien tasainen jakautuminen kumpaankin ryhmään lisäsi kyselyn reliabiliteettia.

5.3 Aineiston analysointi

Empiirisessä tutkimuksessa aineiston analyysillä tarkoitetaan aineiston huolellista lukemista, tekstimateriaalien järjestelyä, sisällön ja rakenteiden erittelyä, jäsentämistä ja pohtimista. Ajatuksena on kiteyttää runsaiden teksti- tai muiden materiaalien sisältö ja rakenne, sekä tarkastella tutkimusongelman kannalta oleellisten asioiden ilmentymistä ja esiintymistä teksteissä. Analyysin avulla tutkija tiivistää aineistoa, tulkitsee sitä ja käy vuoropuhelua oman ajattelun, teorian ja empirian avulla. Lopputulemana tutkijalla tulisi olla jotain enemmän kuin pelkkä alkuperäinen aineisto. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Kyselyn tulosten analysoimisessa menetelmäni olivat teemoittelu ja sisällönanalyysi. Tarkoituksena oli nostaa esille tutkimusongelman ja -kysymysten kannalta oleellisia seikkoja. Teemoittelu on luonteva etenemistapa kyselytutkimuksen analysoimisessa, ja se on yksi laadullisen aineiston analyysin perusmenetelmistä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Teemoittelu eteni siten, että erittelin aineistosta selkeitä teemoja, jonka jälkeen luokittelin ne aiheen mukaan ja lopuksi tarkastelin niitä yksityiskohtaisesti käyttäen hyväksi omaa pohdintaa sekä kirjallisuutta. Teemoittelun lisäksi toisena analyysimenetelmänä käytin sisällönanalyysia, jonka avulla jäsentin ja analysoin aineistoa teoria- ja aineistolähtöisesti. Sisällönanalyysilla pyritään luomaan sekalaisesta aineistosta yhdenmukaista ja selkeää informaatiota, jotta tulkintojen ja johtopäätösten tekeminen on mahdollista (Liikenteen tutkimuskeskus).

Käytin tutkimuksessa myös määrällisen analyysin elementtejä. Ensin purin aineiston tilastojen ja numeroiden avulla, jonka jälkeen etsin aineistosta erilaisia riippuvuussuhteita ja luokitteluja. Lopuksi analysoin tuloksia laadullisesti pyrkien ymmärtämään määrällisesti esitettyjä tuloksia näitä analysoiden ja pohtien.

6 Tutkimustulokset

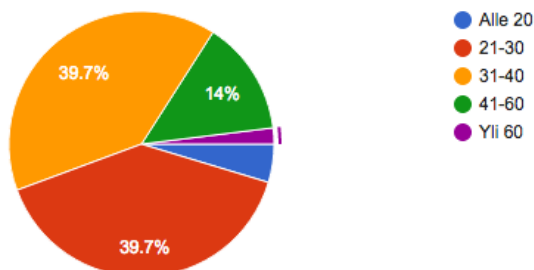
Kysely koostui 16:sta strukturoidusta kysymyksestä eli vastausvaihtoehdot olivat valmiiksi tehty vastaajille. Vastausasteikko oli 5-portainen, jonka ääripäinä olivat toisilleen vastakkaiset vaihtoehdot sekä näiden neutraalimmat vastineet. Neutraalina vaihtoehtona vastaajat ovat voineet vastata "En osaa sanoa". Tämä siksi, että kysely olisi mahdollisimman standardoitu, ja että vastausvaihtoehtojen määrä pysyisi vakiona.

6.1 Taustatiedot

Kyselyyn vastasi kahden viikon vastausajan aikana yhteensä 408 henkilöä. Vastaajien sukupuolijakauma oli selvästi miesvaltainen, ainoastaan 10 prosenttia vastaajista oli naisia. Ikäjakama painottui ikävuosille 21-30 sekä 31-40, kummankin ikäryhmän edustus kyselyssä oli noin 40 prosenttia. Ainoastaan murto-osa vastaajista ilmoitti iäkseen alle 20 tai yli 60 vuotta, kuten kuviosta 5 voidaan huomata.

Ikäsi?

408 responses

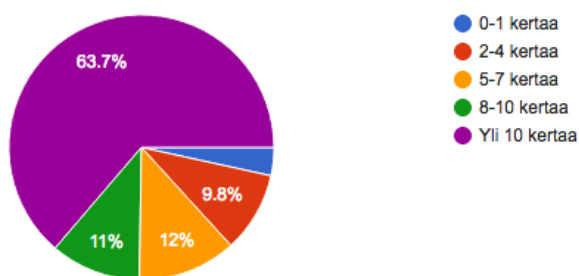

Kuvio 5: Vastaajien ikäjakauma

Vastaajista noin kaksi kolmannesta ilmoitti käyvänsä jalkapallo-otteluissa enemmän kuin 10 kertaa yhden vuoden aikana. Muiden vaihtoehtojen osalta jakauma oli tasaisempi, noin 10 prosenttia vastaajista käy jalkapallo-otteluissa keskimäärin 2-4, 5-7 tai 8-10 kertaa vuodessa. Ainoastaan 14 vastaajaa eli 3 prosenttia ilmoitti käyvänsä otteluissa enintään kerran vuodessa.

Kuinka usein keskimäärin käyt jalkapallo-otteluissa yhden vuoden aikana?

408 responses

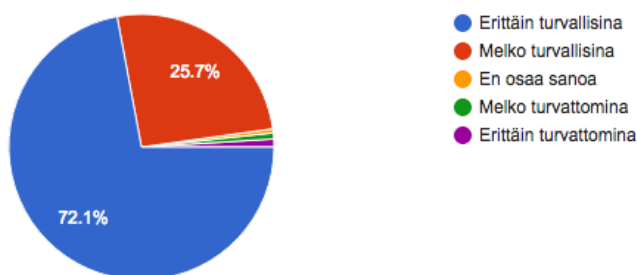
Kuvio 6: Vastaajien keskimääräiset käynnit jalkapallo-otteluissa

6.2 Yleinen turvallisuus

Vastaajat kokivat jalkapallo-ottelut turvallisiksi tapahtumiksi – peräti 72 prosenttia oli sitä mieltä, että ottelutapahtumat ovat erittäin turvallisina. 26 prosenttia vastaajista taas koki ottelut melko turvallisina, ja ainoastaan alle kaksi prosenttia piti otteluita melko turvattomina tai erittäin turvattomina. (Kuvio 7.)

Kuinka turvallisina tapahtumina pidät jalkapallo-otteluita yleisesti?

408 responses

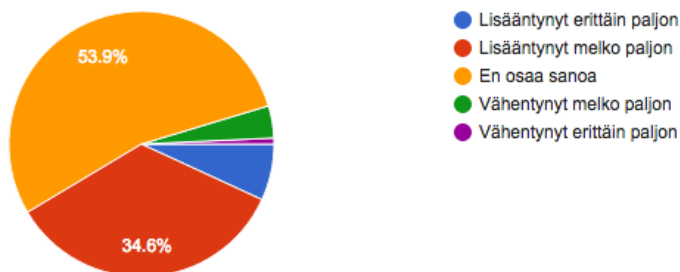

Kuvio 7: Jalkapallo-otteluiden yleinen turvallisuus

54 prosenttia vastaajista valitsi neutraalin ”En osaa sanoa” -vaihtoehdon kysymykseen jalkapallo-otteluiden turvallisuuden lisääntymisestä. 35 prosenttia oli sitä mieltä, että turvallisuus on lisääntynyt melko paljon tai jonkin verran. Ainoastaan murto-osan mielestä turvallisuus otteluissa on vähentynyt. (Kuvio 8.)

Onko turvallisuus jalkapallo-otteluissa viime vuosina mielestäsi

408 responses

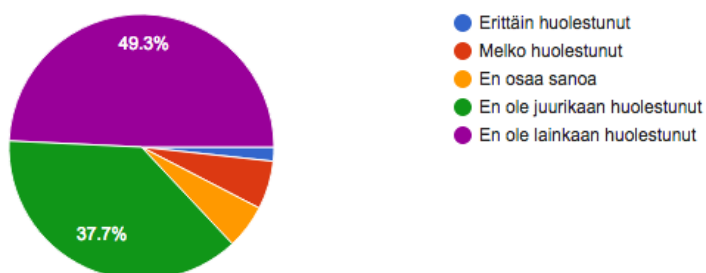

Kuvio 8: Turvallisuuden kehitys jalkapallo-otteluissa

Suuri enemmistö - 88 prosenttia vastaajista ei ole juurikaan tai ollenkaan huolestunut jalkapallo-otteluiden turvallisuuden heikentymisestä tulevaisuudessa. Ainoastaan kuusi prosenttia vastasi olevansa melko huolestunut ja alle kaksi prosenttia erittäin huolestunut, kuten alla olevasta kuviosta 9 voidaan todeta.

Oletko huolestunut jalkapallo-otteluiden turvallisuustilanteen heikentymisestä tulevaisuudessa?

408 responses

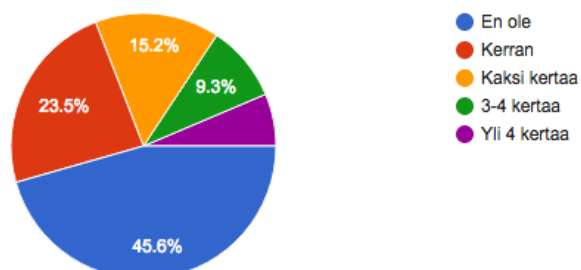
Kuvio 8: Jalkapallo-otteluiden turvallisuus tulevaisuudessa

6.3 Järjestyshäiriöt

Lähes puolet (46 prosenttia) vastaajista ei ollut havainnut järjestyshäiriöitä otteluissa viimeisen yhden vuoden aikana. Noin 40 prosenttia oli todistanut järjestyshäiriöitä yhden tai kaksi kertaa vuodessa. Lukemat osoittavat sitä, että vastaajajoukon kokemuksen mukaan järjestyshäiriöitä ei ilmene kovinkaan usein. Noin 15 prosenttia vastasi havainneensa järjestyshäiriöitä 3-4 tai yli 4 kertaa vuodessa. (Kuvio 10.)

Oletko havainnut järjestyshäiriöitä jalkapallo-otteluissa viimeisen vuoden aikana?

408 responses

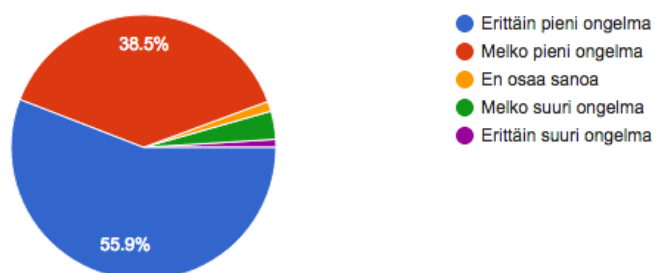

Kuvio 9: Havaitut järjestyshäiriöt jalkapallo-otteluissa

Järjestyshäiriöiden ongelmallisuutta koskevan kysymyksen vastaukset korreloivat edellisen kysymyksen vastauksien kanssa - lähes 95 prosenttia vastaajista piti järjestyshäiriöitä joko erittäin pienenä (56 prosenttia) tai melko pienenä (39 prosenttia) ongelmana otteluissa. Vain noin viisi prosenttia koki järjestyshäiriöt melko suurena tai erittäin suurena ongelmana. (Kuvio 11.)

Ovatko järjestyshäiriöt kokemuksesi mukaan ongelma jalkapallo-otteluissa?

408 responses

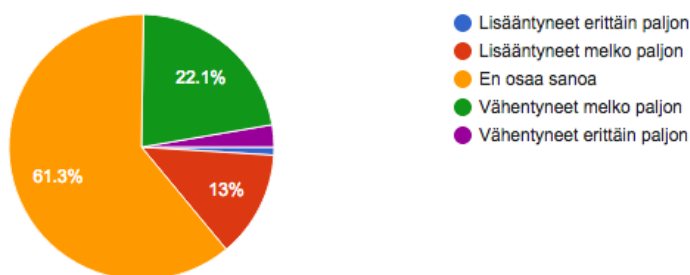
Kuvio 10: Järjestyshäiriöiden ongelmallisuus jalkapallo-otteluissa

Enemmistö vastaajista (61 prosenttia) valitsi neutraalin "En osaa sanoa" -vaihtoehdon kysymykseen järjestyshäiriöiden määrällisestä kehityksestä viime vuosina. 22 prosenttia oli sitä

mieltä, että järjestyshäiriöt ovat vähentyneet melko paljon, kun taas 13 prosenttia vastasi, että järjestyshäiriöt ovat lisääntyneet melko paljon. Vastausvaihtoehtojen ääripäät ”Lisääntyneet erittäin paljon” tai ”Vähentyneet erittäin paljon” saivat ainoastaan murto-osan vastauksista. (Kuvio 12.)

Ovatko järjestyshäiriöt jalkapallo-otteluissa viime vuosina mielestäsi:

408 responses

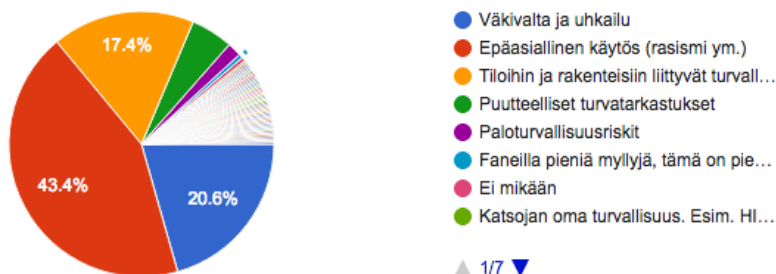
Kuvio 11: Järjestyshäiriöiden kehitys

6.4 Turvallisuusriskit otteluissa

44 prosenttia vastaajista koki epäasiallisen käytöksen merkittävämmäksi turvallisuusriskiksi. Väkivalta ja uhkailu oli noin viidenneksen mielestä suurin riski (20 prosenttia), samoin kuin tiloihin ja rakenteisiin liittyvät turvallisuusriskit (17 prosenttia). Ainoastaan alle kaksi prosenttia vastaajista koki paloturvallisuuden merkittävämmäksi riskiksi. Noin viisi prosenttia piti turvatarkastusten puutteita suurimpana riskinä. Kysymykseen oli mahdollista vastata ”Jokin muu” ja tämä vaihtoehto saikin lukuisia vastauksia, jotka näkyvät diagrammissa vaaleina kais-taleina. Eniten näissä vastauksissa esiintyi turvallisuushenkilöstön ja poliisin provosointi ja ylireagointi katsojia kohtaan. (Kuvio 13.)

Mikä on mielestäsi merkittävin turvallisuusriski jalkapallo-otteluissa?

408 responses

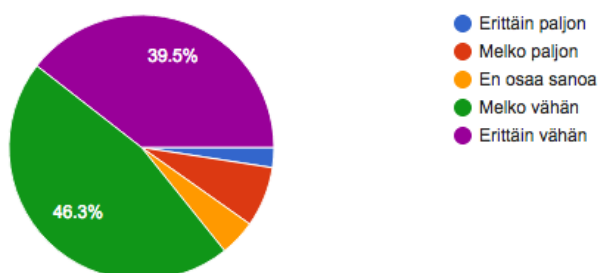

Kuvio 12: Turvallisuusriskit jalkapallo-otteluissa

Vastaajat kokivat alkoholin anniskelun vähäiseksi turvallisuusriskiksi tai riskin aiheuttajaksi - 88 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että alkoholi lisää erittäin vähän tai melko vähän turvallisuusriskejä otteluissa. Noin kymmenen prosenttia vastaajista koki, että alkoholi lisää turvallisuusriskejä erittäin paljon (3 prosenttia) tai melko paljon (7 prosenttia). (Kuvio 14.)

Lisääkö alkoholijuomien anniskelu mielestäsi turvallisuusriskejä jalkapallo-otteluissa?

408 responses

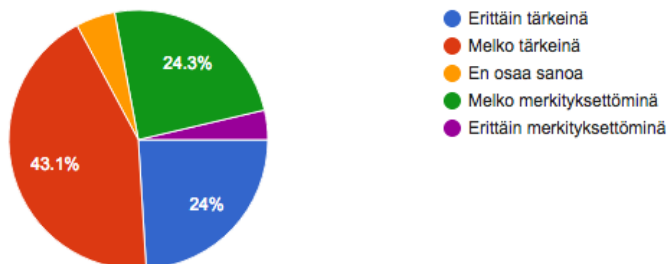
Kuvio 13: Alkoholin anniskelun merkitys turvallisuusriskeihin

Vastaukset jakaantuivat melko tasaisesti kolmen vaihtoehdon välille turvatarkastuksia koskevassa kysymyksessä. Noin 43 prosenttia vastaajista koki turvatarkastukset melko tärkeinä ja 24 prosenttia erittäin tärkeinä. Niin ikään 24 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että turvatarkastukset ovat melko merkityksettömiä. Vaihtoehdot "En osaa sanoa" ja "Erittäin merki-

tyksettöminä” saivat ainoastaan murto-osan vastauksista - yhteensä noin kahdeksan prosenttia. (Kuvio 15.)

Kuinka tärkeinä pidät katsojien turvatarkastuksia ennen jalkapallo-otteluun saapumista?

408 responses

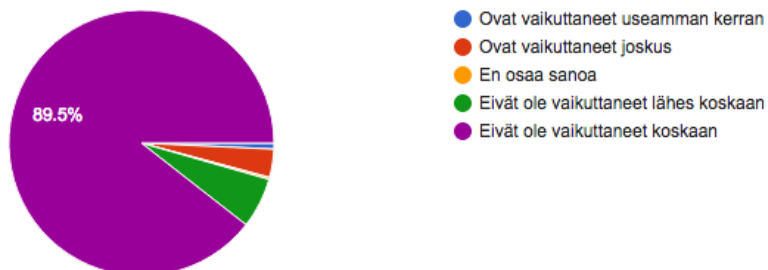

Kuvio 14: Turvatarkastusten merkityksellisyys

Vastaajat pitävät jalkapallo-otteluita pääsääntöisesti turvallisina tapahtumina kuten aikaisemmin jo vastausten perusteella todettiin. Tätä tukee myös vastausten jakaantuminen kysyttäessä, ovatko turvallisuusongelmat myötävaikuttaneet jalkapallo-otteluiden seuraamiseen - noin 90 prosenttia vastaajista valitsi äärimmäisen vastausvaihtoehdon, eli turvallisuusongelmat eivät ole koskaan vaikuttaneet päätökseen lähteä jalkapallo-otteluun. Ainoastaan noin 3 prosenttia vastasi, että turvallisuusongelmat ovat joskus vaikuttaneet päätökseen. (Kuvio 16.)

Ovatko turvallisuusongelmat vaikuttaneet päätökseesi lähteä jalkapallo-otteluun?

408 responses

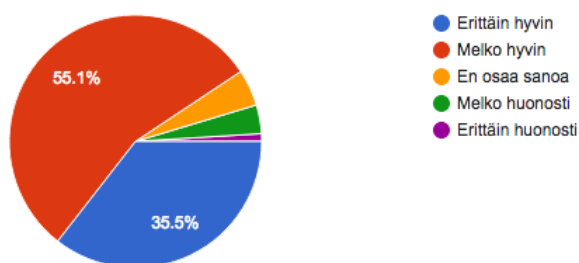
Kuvio 15: Turvallisuusongelmien vaikutus jalkapallo-otteluun menemiselle

6.5 Jalkapalloseurojen vastuu turvallisuudesta

Vastaajien mukaan jalkapalloseurat ottavat turvallisuuden ottelutapahtumissa huomioon kiitettävästi. 55 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että seurat ottavat turvallisuuden melko hyvin huomioon ja 36 prosentin mielestä erittäin hyvin. Ainoastaan noin viisi prosenttia vastaajista ilmaisi tyytymättömyyttä seurojen turvallisuustoimintaan. Alle neljä prosenttia koki seurojen ottavat turvallisuuden melko huonosti huomioon, ja noin yhden prosentin mielestä turvallisuus huomioidaan erittäin huonosti. (Kuvio 17.)

Kuinka hyvin jalkapalloseurat mielestäsi ottavat turvallisuuden huomioon ottelutapahtumissa?

408 responses

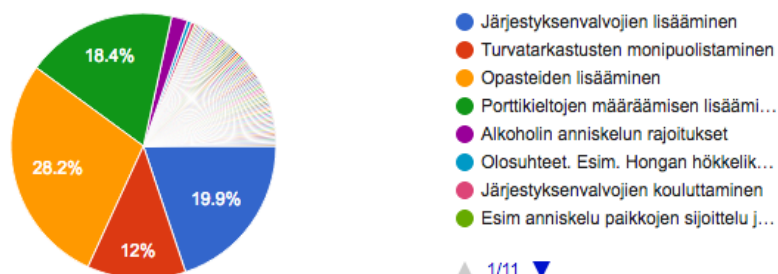

Kuvio 16: Turvallisuuden huomiointi seurojen osalta

Vastausten suurin hajonta oli kysymyksessä, jossa tiedusteltiin, millä tavoin jalkapalloseurat voisivat parhaiten parantaa turvallisuutta otteluissa. Lähes kolmannes (28 prosenttia) vastaajista koki opasteiden lisäämisen olevan tehokkain keino turvallisuuden parantamiseksi. Seuraavaksi yleisimmät vastaukset olivat järjestyksenvälvojen lisääminen (20 prosenttia) ja porttikieltojen määrän lisääminen (18 prosenttia). Tähän kysymykseen vastaajat saivat halutesaan valita "Jokin muu" -vaihtoehdon ja mahdollisuuden kirjoittaa itse haluttu vastaus. Tämän vaihtoehdon valitsikin noin 20 prosenttia vastaajista. Itse kirjoitetut vastaukset näkyvät diagramissa vaaleina kaistaleina. Erilaisten vastausten kirjo oli varsin suuri, mutta eniten ehdotettiin yhteistyön lisäämistä seurojen ja kannattajien välillä, turvallisuushenkilöstön parempaa kouluttamista ja stadionin olosuhteiden kehittämistä. (Kuvio 18.)

Miten jalkapalloseurat voisivat mielestäsi parhaiten parantaa turvallisuutta otteluissa?

408 responses

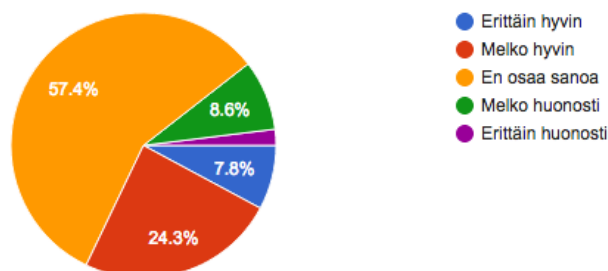

Kuvio 17: Turvallisuuden parantaminen seurojen osalta

Kyselyssä haluttiin huomioida vielä tärkeä asia eli esteettömyys. Kysyttäessä turvallisuusolosuhteiden huomioimista liikuntarajoitteisia henkilöitä ajatellen, yli puolet vastaajista valitsi neutraalin "En osaa sanoa" -vaihtoehdon. Yli viidennes vastaajista (24 prosenttia) vastasi, että turvallisuusolosuhteet huomioidaan melko hyvin, ja noin kahdeksan prosentin mielestä erittäin hyvin. Vaihtoehdot "Erittäin huonosti" ja "Melko huonosti" saivat yhteensä noin 10 prosenttia vastauksia. (Kuvio 19.)

Miten turvallisuusolosuhteet otteluissa on otettu mielestäsi huomioon liikuntarajoitteisia henkilöitä ajatellen?

408 responses

Kuvio 18: Turvallisuusolosuhteet liikuntarajoitteisia ajatellen

7 Johtopäätökset ja kehittämissuositukset

Jalkapallo-otteluiden, samoin kuin muiden yleisötilaisuuksien järjestämiseen liittyy monenlaisia turvallisuusriskejä, joista yhtenä merkittävimmistä voidaan pitää yleisön häiriökäyttäytymistä. Jalkapallon kannattajat ovat aiheuttaneet monenlaisia ongelmia ympäri maailmaa, ja monessa maassa ottelukäyttäytyminen on ollut myös väkivaltaista. Jalkapalloon liittyvästä häiriökäyttäytymisestä ja sen ehkäisystä on keskusteltu jo vuosikymmeniä maailmalla, ja entistä enemmän myös Pohjoismaissa viime vuosina. (Paasonen 2013, 7.)

Kyselytutkimuksen tulokset peilaavat käsitystä jalkapallotapahtumien turvallisuudesta Suomessa. Ottelut koetaan yleisesti ottaen turvallisiksi, ja seurojen työ turvallisuuden eteen on ollut pääosin kiitettävää. Suurimpina riskeinä otteluissa pidetään epäasiallista käytöstä sekä väkivaltaa ja uhkailua, mutta tulosten perusteella näitäkin ilmenee otteluissa suhteellisen harvoin.

Ei kuitenkaan tule ajatella, että uhkatekijöitä tai kehittämisen tarvetta ei ole turvallisuuskysymyksissä. Miesten maajoukkueen otteluissa katsojamäärät ovat varsin huomattavat. A-maajoukkue menestyi syksyllä 2018 päättyneissä Nations League-otteluissa varsin hyvin. On oletettavaa, että jos miesten A-maajoukkue selviytyisi ensimmäisen kerran arvokisoihin, se tulisi merkitsemään suurta kehitysaskelta jalkapallon suosion osalta Suomessa ja sen myötä lisääntyviä katsojamääriä otteluissa.

Stadioneiden rakentaminen on menossa hyvää vauhtia eteenpäin, Suomeen on äskettäin saatu monta uutta stadionia ja lähivuosina niitä rakennetaan lisää. Samalla se tarkoittaa sitä, että turvallisuusolosuhteet stadionien osalta tulevat merkittävästi paranemaan. Uusissa stadioneissa otetaan entistä paremmin huomioon liikuntavammaisten kulku stadionille ja ylipäätään esteettömyys kulkureittien osalta. Samalla poistuvat myös ne ongelmat alttiit ratkaisut, joissa joukkueet ja erotuomarit joutuvat tulemaan kentälle ja poistumaan sieltä katsomojoukon lävitse vain pieni joukko järjestysmiehiä turvanaan. Tämä on tärkeä seikka heidän turvallisuutensa takaamiseksi.

Edellä on selostettu Veikkausliigan lisenssimääräyksiä. Niissä oli havaittavissa jonkin verran puutteita selkeyden ja määräysten julkituksen osalta. Olisi toivottavaa, että nämä määräykset tehtäisiin mainituilta osin selkeämmäksi siten, että ne yksiselitteisesti antavat seuroille oikeat toimintaohjeet.

Lisenssikäytännön ulottaminen miesten osalta kolmannelle sarjatasolle asti olisi toivottavaa. Myös niissä otteluissa saattaa esiintyä turvallisuusuhkia, koska joidenkin joukkueiden peleissä ja erityisesti eräiden joukkueiden keskinäisissä peleissä saattaa katsojaluku nousta yli 2000 katsojan. Tunnelma erityisesti nousun kannalta tärkeissä otteluissa voi olla sarjatasoon näh-

den huima. Ilveksen "kakkosjoukkue" esimerkiksi tulee kohtaamaan kaudella 2019 ensimmäisen kerran samalla sarjatasolla Kakkosessa pelaavan Tampere Unitedin, jonka kannattajat ovat tunnettuja intohimoisesta suhtautumisestaan. Stadionit Kakkosen otteluissa ovat pienempiä ja vanhempia kuin Veikkausliigan otteluissa, joten se tuo omat ongelmansa erityisesti pelaajien ja erotuomariston suhteen. Tähän olisi kiinnitettävä erityistä huomiota.

Veikkausliigan käyttöön ottamaa sopimusjärjestelmää katsojien kanssa on edelleen kehitettävä. Kaikkien seurojen osalta olisi saatava samanlainen käytäntö sopimusehtojen julkituksen suhteen, jotta seurat ja katsojat ovat tässä suhteessa tasavertaisessa asemassa. Mikäli sopimusehtoja ei tuoda riittävän selkeästi esille lippujen ostajille, ei sopimusmääräyksiä voida pitää katsojaa sitovina. Siihen on siten kiinnitettävä erityistä huomiota. Sopimuksen perusteella mahdollisesti asetettavat vahingonkorvaukset tai sakot toimivat sekä ongelmia ennaltaehkäisevänä että jälkikäteenä vaikutteena, joten sopimusjärjestelmällä voidaan katsoa olevan vaikutusta katsojien käyttäytymiseen. Otteludelegaatin käyttöä kannattaa myös lisätä siten, että se olisi käytössä ainakin kaikissa Veikkausliigan otteluissa.

Seurojen tulisi yhdessä sopia myös käytännöstä, jolla ne ottavat käyttöön porttikieltojärjestelmän. On valitettavaa, että siitä ei Suomessa ole olemassa lainsäädäntöä, mutta olemassa olevalla lainsäädännölläkin sen käyttö on ainakin jossain määrin mahdollista. Pidempiaikaista porttikieltoa tuskin kuitenkaan on mahdollista antaa. Tärkeää tältäkin osin on se, että seurat toimisivat yhdessä yhteisin periaattein. Katsojien välinen tasavertaisuus on tässäkin asiassa tärkeä näkökohta asiaa arvioitaessa. Toivottavaa tietysti olisi se, että lainsäädäntöä tarkistettaisiin tältä osin EU:n antamien ohjeiden mukaisesti siten, että porttikiellosta olisi määräykset laissa, ja porttikiellon määrittäminen olisi mahdollista edellytysten täytyessä.

Seurojen ja niiden kannattajaryhmien, myös niin kutsuttujen ultrakannattajien välistä yhteistyötä olisi tiivistettävä. Vain siten häiriökäyttäytymiseen taipuvaiset kannattajat voitaisiin saada ymmärtämään, että heidän tapansa kannattaa joukkuetta ei ole oikea ja että se vaarantaa muiden katsojien turvallisuuden ja sitä kautta vähentää otteluiden katsojamääriä ja seuran tuloja. Myös seuran imago kärsii, millä taas on suora yhteys yhteistyökumppaneiden kiinnostukseen tukea seuraa. Tässä tarkoituksessa myös joukkueen pelaajien olisi ymmärrettävä vastuunsa, he eivät saisi millään tavalla kannustaa kannattajia häiriökäyttäytymiseen, vaan päinvastoin heidän tulisi se aina tuomita samalla tavoin kuin UEFA:n toimesta maailman kuulut pelaajat ovat antaneet kasvonsa rasismien vastaiseen taisteluun. Ville Nylund toteaa opinnäytetyössään, että sen perusteella tullaan laatimaan ohjekirja kannattajatoiminnan yhdyshenkilön toiminnasta Suomessa. Tämä on kannatettava ajatus. Ohjekirjassa tulisi ottaa huomioon myös ottelutapahtuman turvallisuuteen liittyvät kysymykset kannattajatoiminnan osalta.

Turvataarkastusten tehostaminen on myös tarpeellista, mikäli Suomessakin pyro-tuotteiden käyttö katsomossa yleistyy. Niiden salakuljettaminen stadionille on tosin varsin helppoa, mutta joka tapauksessa sitä on pyrittävä estämään. Tarkastusten suorittamista helpottaisi, mikäli joka stadionilla olisi käytössä portit, joiden lävitse katsojat tulisivat yksitellen eikä isona ryhmänä, joiden tarkastus on varsin hankalaa.

Kaikissa näissä asioissa tärkeää on se, että seurojen käytännöt ovat kaikilta osin samanlaiset. Veikkausliigan ja Palloliiton on ohjeistettava seurat niin tarkasti, että tämä tavoite saavutetaan kaikilta osin. Epämääräiset ja toisistaan eroavat toimintamallit häiriökäyttäytymisten yhteydessä ja niiden ennakkoehkäisyssä luovat ärtymystä kannattajaryhmien kesken, ja tämä taas on omiaan lisäämään häiriökäyttäytymistä.

Eräissä maissa, kuten Unkarissa ja Italiassa on menty käytäntöön, jossa ottelulipun voi ostaa vain rekisteröitymällä tai esittämällä henkilötodistuksen ostohetkellä. Tämä on aiheuttanut suurta harmistusta ja vastareaktioita seurojen kannattajien keskuudessa, ja otteluiden katsojamäärät ovat pudonneet merkittävästi. Tähän ei Suomessa toivottavasti tarvitse tulevaisuudessaakaan mennä.

Kilpailupäällikkö Peter Lundströmin (2019) mukaan Suomen Palloliitto järjestää joka vuosi kaksipäiväisen turvallisuusseminaarin, johon kutsutaan kaikkien seurojen turvallisuusasioista vastaavat henkilöt, Supporters liason officerit (SLO:t). Tämä on tärkeä tapahtuma, jonka merkityksen kaikki seurat toivottavasti ymmärtävät. (Lundström 2019.)

8 Yhteenveto

Tilanne häiriökäyttäytymisen ja katsomoturvallisuuden osalta on Suomessa ainakin toistaiseksi hyvä. Suorittamani kyselytutkimuksen perusteella valtaosa katsojista kokee olonsa turvalliseksi ja vain hyvin pieni osa on joutunut harkitsemaan, voiko jalkapallo-otteluun mennä turvallisuusseikkojen takia. Viitteitä turvallisuusongelmista on kuitenkin jo esiintynyt ja asian suhteen olisi joka tapauksessa oltava Suomessakin valppaana. Uhkiin olisi hyvä varautua jo ennen, kuin ongelmat nousevat toden teolla esiin ikävien tapahtumien myötä.

Asennekasvatus niin seurojen kuin niiden kannattajaryhmien osalta on tärkeä seikka otteluturvallisuuden takaamiseksi. Kaikki on saatava ymmärtämään, että katsomossa on paljon mukavampi olla, jos ei tarvitse pelätä oman turvallisuutensa takia, ja voi nauttia pelkästään pelistä ja hyvästä tunnelmasta. Katsojien eläytyminen pelitapahtumien mukana ja hyvä kannustus luovan parhaan tunnelman.

Lainsäädännöllisiä muutoksia tarvitaan lähinnä porttikieltojärjestelmän osalta, joka tulisi laillistaa selkeällä säädöksellä. Olisi myös selventävää jos rasistinen huutaminen urheilukilpai-

lussa säädettäisiin aina kunnianloukkauksrikoksen tunnusmerkistön täyttäväksi. Tämä voisi tuoda selkeyttä tilanteeseen ja vähentäisi epäasiallista huutamista. Helsingin Sanomat (10.3.2019) teki äskettäin tutkimusta siitä, miten suuresti kunnianloukkauksrikosten käsittely eroaa eri puolilla maata. Tätä ehkäisevä säädös todennäköisesti yhdenmukaistaisi käytäntöä.

Lähteet

Painetut lähteet

CAFÉ - Centre for Access to Football in Europe, 2010. A Good Practice Guide to Creating an Accessible Match Day Experience.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Tammi

Iiskola-Kesonen, H. 2006. Käsikirja tapahtumajärjestäjille. 2. painos. Iisalmi: Suomen Liikunta ja Urheilu Ry.

Leppänen, J. 2006. Yritysturvallisuus käytännössä. Helsinki: Talentum

Paasonen, J. 2013. Yleisötilaisuuksien turvallisuus. Helsinki: Tietosanoma.

Punkari, I. 2012. Vastuu kannattajista urheilukilpailuissa. Teoksessa Urheilu ja oikeus 2012. (toim.) Jyväskylä: Urheilu-oikeuden yhdistys ry

Vuoripuro, J. 2007. Suurten yleisötilaisuuksien turvallisuusopas. Helsinki: Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö.

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Wilson, A. 2018. Stadium Accessibility Overview. Centre fo Access to Football in Europe.

Sähköiset lähteet

Aamulehti. 21.11.2018. Verkojulkaisu. Viitattu 21.11.2018.
<https://www.aamulehti.fi/a/201315587?c=1525858750101>

Eurooppalainen yleissopimus katsojien väkivallasta ja epäsovivasta käyttäytymisestä urheilutilaisuuksissa ja erityisesti jalkapallo-otteluissa 9/1987. Viitattu 25.3.2019
https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1987/19870009/19870009_2

Ilta-Sanomat. 22.5.2018. Verkojulkaisu. Viitattu 19.12.2018.
<https://www.is.fi/jalkapallo/art-2000005689959.html>

Ilves Ry. 2019. Seuran esittely. Viitattu 30.1.2019
<https://www.ilvesry.fi/70>

Ilves Ry. 2019. Toimintasuunnitelma. Viitattu 30.1.2019
<https://www.ilvesry.fi/71>

Kilpelä, N. 2011. ESTE -hanke 2010. ESTE-kysely yhteenveto.
https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwid8LySh5PgAhXPw4sKHcleAjUQFjAAegQlChAC&url=https%3A%2F%2Fwww.vammaisurheilu.fi%2Fimages%2Ftiedostot%2FEsteettomyys%2Feste-kyselyn_yhteenveto_2011.doc&usq=AOvVaw3Z6EccMAs5aFi64hn3sZ4t

Kokoontumislaki 530/1999. Viitattu 10.1.2019
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990530>

Kujanpää, V. 2006. Jalkapallohuliganismi - Ilmiön selitykset ja näkyminen mediassa. Viitattu 24.11.2018.

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/24516/URN%3ANBN%3Afi%3Ajyu-201006242161.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Laki järjestyksenalvoista 533/1999. Viitattu 12.2.2019

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990533>

Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 1085/2015. Viitattu 3.3.2019

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20151085>

Liikenteen tutkimuskeskus Verne. Kysely- ja haastattelumenetelmät. Viitattu 18.2.2019.

<http://www.tut.fi/verne/tutkimusmenetelmat/kysely-ja-haastattelumenetelmat/>

Pelastuslaki 379/2011. Viitattu 15.3.2019.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110379>

Rikala, S. 2018. Soveltavan liikunnan kehittämistyö ja hankkeet. Viitattu 10.2.2019

<https://lts.fi/soveltava-liikunta/soveltavan-liikunnan-kehittamistyö-ja-hankkeet>

Rikoksantorjuntaneuvosto. 2014. Paikallinen turvallisuussuunnittelu. Viitattu 7.12.2018.

<https://rikoksantorjunta.fi/documents/5235988/5514012/2013+Paikallisen+turvallisuussuunnittelu+opas>

Saaranen-Kauppinen, S. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Viitattu 22.11.2018.

https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html

Sisäministeriö. 2014. Urheilutapahtumien järjestäjien tulisi voida antaa häiritsevälle asiakkaalle porttikielto. Tiedote. Viitattu 2.4.2019.

https://intermin.fi/artikkeli/-/asset_publisher/urheilutapahtumien-jarjestajien-tulisi-voida-antaa-hairitsevalle-asiakkaalle-porttikielto

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. 2011. Riskienhallinta ja turvallisuussuunnittelu. Viitattu 7.12.2018.

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72811/URN%3aNBN%3Afi-fe201504226148.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Suomen Olympiakomitea. 2018. Kansainväliset urheilutapahtumat Suomessa -selvitys. Viitattu 3.1.2018.

<https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2018/06/kansainvaliset-urheilutapahtumat-suomessa-selvitys.pdf>

Poliisi. 2019 Yleisötillaisuus. Viitattu 7.4.2019.

<https://www.poliisi.fi/luvat/yleisotillaisuus>

Suomen Palloliitto 2019a. Turvallisuusmääräykset. 2019. Viitattu 17.1.2019

https://www.palloliitto.fi/sites/default/files/Tapahtumat/jalkapallo-ja_futsalotteluiden_turvallisuusmaaraykset_2019.pdf

Suomen Palloliitto 2019b. Liigalisenssimääräykset. 2019. Viitattu 17.2.2019.

<https://www.palloliitto.fi/jalkapalloperhe/saannot-ja-maaraykset/seuratoiminta/seuralisenssit/veikkausliigalisenssi-0>

Suomen Rakennusinsinöörien Liitto. 2007. Erityismenettely - vaativan kohteen rakenteellisen turvallisuuden varmistaja. Viitattu 5.1.2019.
https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=7&ved=2ahUKEWjdIIPvtvFAhXCECwKHUx-tAbwQFjAGegQIABAC&url=https%3A%2F%2Fwww.ril.fi%2Fkirjakauppa%2Fattachment%2Fdownload%2F7d0d71eea3c7c900ab102ec7f63027b9&usg=AOvVaw3bAI_qIL3RxtgzM3zHO808

Suomen Rakennusinsinöörien Liitto. 2014. Olemassa olevien rakennusten rakenteellisen turvallisuuden varmistaminen. Viitattu 4.1.2019.
<http://www.ril.fi/media/files/tarkastusmenettely/ril-tarkastusmenettelyohje-2.4.2014.pdf>

Suomen Riskienhallintayhdistys. 2017. Riskienhallinta. Viitattu 12.12.2018.
<https://www.pk-rh.fi/riskienhallinta.html>

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto. 2018. Yleisö- ja tapahtumaturvallisuus. Viitattu 7.4.2019.
<https://tukes.fi/tapahtumaturvallisuus#lainsaadanto-ja-viranomaiset>

Työturvallisuuslaki 738/2002. Viitattu 15.2019.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

Vahingonkorvauslaki 412/1974. Viitattu 6.4.2019
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1974/19740412>

Veikkausliiga. 2018. Ottelumanuaali. Viitattu 15.2.2019.
<http://www.veikkausliiga.com/veikkausliiga/ottelumanuaali>

Veikkausliiga. 2019. Yleiset sopimusehdot. Viitattu 15.2.2019.
<http://www.veikkausliiga.com/veikkausliiga/ehdot>

Ympäristöhallinnon verkkopalvelu. 2018. Viitattu 4.1.2019.
https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Rakentaminen/Rakennuksen_turvallisuus/Rakenteellinen_turvallisuus

Julkaisemattomat lähteet

Auvinen, T. Olosuhdepäällikkö, Suomen Palloliitto. Sähköpostihaastattelu 16.1.2019.

Lundström, P. Kilpailupäällikkö, Suomen Palloliitto. Sähköpostihaastattelu 15.2.2019.

Nylund, V. Tapahtumamanageri, Suomen Palloliitto. Sähköpostihaastattelu 15.2.2019.

Kuviot

Kuvio 1: Turvallisussuunnitteluprosessi (Rikoksantorjuntaneuvosto 2014).....	14
Kuvio 2: Esimerkki turvallisuusorganisaatiosta (Veikkausliiga 2018, 4).	18
Kuvio 3: Urheilutapahtuman toimintaympäristö (Suomen Olympiakomitea 2018).	19
Kuvio 5: Vastaajien ikäjakauma	35
Kuvio 6: Vastaajien keskimääräiset käynnit jalkapallo-otteluissa	35

Kuvio 7: Jalkapallo-otteluiden yleinen turvallisuus.....	36
Kuvio 8: Turvallisuuden kehitys jalkapallo-otteluissa	36
Kuvio 9: Jalkapallo-otteluiden turvallisuus tulevaisuudessa	37
Kuvio 10: Havaitut järjestyshäiriöt jalkapallo-otteluissa	38
Kuvio 11: Järjestyshäiriöiden ongelmallisuus jalkapallo-otteluissa.....	38
Kuvio 12: Järjestyshäiriöiden kehitys	39
Kuvio 13: Turvallisuusriskit jalkapallo-otteluissa	40
Kuvio 14: Alkoholin anniskelun merkitys turvallisuusriskeihin	40
Kuvio 15: Turvatarkastusten merkityksellisyys	41
Kuvio 16: Turvallisuusongelmien vaikutus jalkapallo-otteluun menemiselle.....	41
Kuvio 17: Turvallisuuden huomiointi seurojen osalta	42
Kuvio 18: Turvallisuuden parantaminen seurojen osalta	43
Kuvio 19: Turvallisuusolosuhteet liikuntarajoitteisia ajatellen.....	43

Taulukot

Taulukko 1: Riskitason arviointi (Leppänen 2006, 127).....	14
--	----

Liitteet

Liite 1: Kyselylomake	53
-----------------------------	----

Liite 1: Kyselylomake

Opiskelen Laurea-ammattikorkeakoulussa turvallisuusalan tradenomin tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Teen tällä hetkellä tutkintoon sisältyvää opinnäytetyötä, jonka aiheena on "Jalkapallo-otteluiden turvallisuus ja sen kehittäminen". Opinnäytetyöni tavoitteena on tarkastella jalkapallo-otteluiden turvallisuutta sekä selvittää, minkälaisia muutoksia voitaisiin tehdä ottelutapahtumien turvallisuuden parantamiseksi.

Opinnäytetyöni yhtenä tutkimusmenetelmänä on katsojille suunnattu kyselytutkimus, johon pyytäisin teitä ystävällisesti osallistumaan. Kyselyn avulla kartoitan jalkapallo-otteluihin osallistuneiden katsojien kokemuksia ottelutapahtumien turvallisuudesta sekä niiden puutteista ja kehityskohteista. Osallistuminen merkitsee tämän viestin lopussa olevan linkin takaa löytyvän monivalintakyselyn täyttämistä. Kyselyyn vastaaminen vie aikaa noin 5-10 minuuttia.

Kyselyssä ei ole iän ja sukupuolen lisäksi muita henkilötietoihin viittaavia kysymyksiä. Antamanne vastaukset käsitellään nimettömästi ja luottamuksellisesti. Kenenkään vastaajan tiedot eivät paljastu tuloksissa. Kyselyyn vastaamiseen on aikaa kaksi viikkoa.

Linkki kyselyyn:

Kiitos yhteistyöstä!

Ystävällisin terveisin
Olli Lehtola

Turvallisuus jalkapallo-otteluissa Suomessa

Kyselyn tarkoituksena on selvittää kokemuksiasi jalkapallo-ottelutapahtumien turvallisuudesta ja mahdollisista kehityskohteista. Kyselyn kohteena ovat Suomessa pelattavat aikuisten pääsarjatason jalkapallo-ottelut, otathan vastauksissasi tämän huomioon. Kiitos vastauksista!

* Required

1. Sukupuolesi? *

Mark only one oval.

- Mies
 Nainen

2. Ikäsi? *

Mark only one oval.

- Alle 20
 21-30
 31-40
 41-60
 Yli 60

3. Kuinka usein keskimäärin käyt jalkapallo-otteluissa yhden vuoden aikana? *

Mark only one oval.

- 0-1 kertaa
 2-4 kertaa
 5-7 kertaa
 8-10 kertaa
 Yli 10 kertaa

4. Kuinka turvallisina tapahtumina pidät jalkapallo-otteluita yleisesti? *

Mark only one oval.

- Erittäin turvallisina
 Melko turvallisina
 En osaa sanoa
 Melko turvattomina
 Erittäin turvattomina

5. Onko turvallisuus jalkapallo-otteluissa viime vuosina mielestäsi *

Mark only one oval.

- Lisääntynyt erittäin paljon
- Lisääntynyt melko paljon
- En osaa sanoa
- Vähentynyt melko paljon
- Vähentynyt erittäin paljon

6. Oletko havainnut järjestyshäiriötä jalkapallo-otteluissa viimeisen vuoden aikana? *

Mark only one oval.

- En ole
- Kerran
- Kaksi kertaa
- 3-4 kertaa
- Yli 4 kertaa

7. Ovatko järjestyshäiriöt kokemuksesi mukaan ongelma jalkapallo-otteluissa? *

Mark only one oval.

- Erittäin pieni ongelma
- Melko pieni ongelma
- En osaa sanoa
- Melko suuri ongelma
- Erittäin suuri ongelma

8. Ovatko järjestyshäiriöt jalkapallo-otteluissa viime vuosina mielestäsi: *

Mark only one oval.

- Lisääntyneet erittäin paljon
- Lisääntyneet melko paljon
- En osaa sanoa
- Vähentyneet melko paljon
- Vähentyneet erittäin paljon

9. Mikä on mielestäsi merkittävin turvallisuusriski jalkapallo-otteluissa? *

Mark only one oval.

- Väkiältä ja uhkailu
- Epäsiällinen käytös (rasismi ym.)
- Tiloihin ja rakenteisiin liittyvät turvallisuusriskit
- Puutteelliset turvatarkastukset
- Paloturvallisuusriskit
- Other: _____

10. Kuinka hyvin jalkapalloseurat mielestäsi ottavat turvallisuuden huomioon ottelutapahtumissa? *

Mark only one oval.

- Erittäin hyvin
- Melko hyvin
- En osaa sanoa
- Melko huonosti
- Erittäin huonosti

11. Oletko huolestunut jalkapallo-otteluiden turvallisuustilanteen heikentymisestä tulevaisuudessa? *

Mark only one oval.

- Erittäin huolestunut
- Melko huolestunut
- En osaa sanoa
- En ole juurikaan huolestunut
- En ole lainkaan huolestunut

12. Miten jalkapalloseurat voisivat mielestäsi parhaiten parantaa turvallisuutta otteluissa? *

Mark only one oval.

- Järjestyksenvalvojen lisääminen
- Turvatarkastusten monipuolistaminen
- Opasteiden lisääminen
- Porttikieltojen määräämisen lisääminen
- Alkoholin anniskelun rajoitukset
- Other: _____

13. Miten turvallisuusolosuhteet otteluissa on otettu mielestäsi huomioon liikuntarajoitteisia henkilöitä ajatellen? *

Mark only one oval.

- Erittäin hyvin
- Melko hyvin
- En osaa sanoa
- Melko huonosti
- Erittäin huonosti

14. Ovatko turvallisuusongelmat vaikuttaneet päätökseesi lähteä jalkapallo-otteluun? *

Mark only one oval.

- Ovat vaikuttaneet useamman kerran
- Ovat vaikuttaneet joskus
- En osaa sanoa
- Eivät ole vaikuttaneet lähes koskaan
- Eivät ole vaikuttaneet koskaan

15. Lisääkö alkoholijuomien anniskelu mielestäsi turvallisuusriskejä jalkapallo-otteluissa? *

Mark only one oval.

- Erittäin paljon
- Melko paljon
- En osaa sanoa
- Melko vähän
- Erittäin vähän

16. Kuinka tärkeinä pidät katsojien turvatarkastuksia ennen jalkapallo-otteluun saapumista? *

Mark only one oval.

- Erittäin tärkeinä
- Melko tärkeinä
- En osaa sanoa
- Melko merkityksettöminä
- Erittäin merkityksettöminä